

Persepsjon: innhold og berettigelse

Magnus Mortén

Masteroppgave i filosofi

Institutt for filosofi, idé- og kunsthistorie og klassiske språk

UNIVERSITETET I OSLO

Mai 2008

Innhold

1. INNLEDNING.....	4
1.1 INTRODUKSJON.....	4
1.2 KONSEPTUELT/IKKE-KONSEPTUELT INNHOLD.....	5
1.3 STRUKTUR.....	9
1.4 BERETTIGELSE.....	11
1.5 GRUNNER.....	12
2. IKKE-KONSEPTUELT INNHOLD OG EPISTEMOLOGISKE PROBLEMER.....	14
2.1 EN MULIG FORSTÅELSE AV IKKE-KONSEPTUELT INNHOLD.....	14
2.2 McDOWELLS INNVENDING.....	18
2.3 VURDERING AV McDOWELLS INNVENDING.....	22
2.4 BREWERS ARGUMENT FOR KONSEPTUALISME.....	24
2.5 McDOWELLS INNVENDING SOM UTFORDRING.....	29
APPENDIX: BREWERS POSISJON.....	30
3. RASJONELLE OVERGANGER OG BERETTIGELSE.....	33
3.1 PEACOCKE OM RASJONELLE OVERGANGER.....	33
3.1.1 Konseptualisering.....	34
3.1.2 Peacockes begrep: «at face value».....	36
3.2 TYLER BURGE OM PERSEPTUELLE OPPFATNINGERS EPISTEMISKE STATUS.....	40
3.3 PEACOCKE OM PERSEPTUELLE GRUNNER.....	46
4. PERSEPSJON OG GRUNNER.....	53
4.1 HECKS POSISJON.....	53
4.1.1 Heck om McDowells utfordring.....	53
4.1.2 Heck om perseptuelle grunner.....	58

4.2 KRITIKK AV HECK OG PEACOCKE.....	63
5. AVSLUTNING.....	68
KILDELISTE.....	72

1. Innledning

1.1 Introduksjon

Du står foran et rødt objekt - sikten er god, øynene dine er åpne – og *ser* objektet foran deg. Objektet presenteres med ulike egenskaper – form, farge – og det befinner seg i en bestemt avstand fra deg og øvrige omgivelser. Etter å ha erfart objektet danner du deg en oppfatning om at det ligger et rødt objekt foran deg. En grovskisset karakterisering av hva som har foregått kan ta følgende form: En mental tilstand (en perseptuell tilstand) har presentert/representert¹ verden å være på en bestemt måte. Subjektet persiperer verden å ha ulike egenskaper, og denne tilstanden har, på en eller annen måte, gitt opphav til en oppfatning om at verden *er* slik subjektet får den presentert å være. Om subjektet skulle få spørsmål om hvorfor det tror det ligger et rødt objekt foran det, virker svaret «fordi jeg *ser* det» som en rimelig begrunnelse. Perseptuelle tilstander ser ut til å berettige² (perseptuelle) oppfatninger knyttet til dem.

En sterk før-filosofisk intuisjon trekker en i retning av å si at subjektet ovenfor har en *grunn* til å holde oppfatningen om at det er et rødt objekt foran det, og denne grunnen er at det *ser* objektet. Man kan trekke denne intuisjonen et hakk lenger og si at subjektet, ved å være i en perseptuell tilstand som representerer verden, kan danne seg en oppfatning knyttet til denne, og holde oppfatningen berettiget. Persepsjon er muligheten man har til å danne seg oppfatninger om den ytre verden, og det den presenterer å være tilfelle blir brukt som begrunnelse for å danne seg oppfatninger om verden.

Man er straks inne i et filosofisk landskap etter å ha gjort seg tanker av denne typen, og spørsmålene begynner å melde seg. Perseptuelle tilstander representerer, eller presenterer verden, og denne representasjonen er knyttet til at de perseptuelle tilstandene har innhold. Det kan synes ukontroversielt at perseptuelle tilstander representerer verden, men hvordan man skal forstå dette innholdet er mer problematisk.

I det følgende vil to brede hovedposisjoner rundt hvordan perseptuelt innhold må forstås danne bakteppe for en diskusjon om hvordan perseptuelle tilstander kan berettige

¹Dette er ment som nøytrale termer som skal peke på at perseptuell erfaring gjør tilgjengelig objekter/egenskaper for subjektet, men som ikke legger føringer på hvordan dette skjer.

²Berettigelse er en oversettelse av «justification».

oppfatninger om verden. På den ene siden har man konseptualisme, som grovt sett holder at perseptuelt innhold utelukkende er bygget opp av konsepter, konsepter subjektet som er i den perseptuelle tilstanden selv besitter. På den andre siden har man ikke-konseptualisme, som benekter at perseptuelt innhold utelukkende er bygget opp av konsepter, at perseptuell erfaring ikke kan begrenses til konseptuelle evner.

I det følgende vil ikke-konseptualisme vies mest fokus. Ikke-konseptualisme kan, fra noen perspektiver, synes å være en intuitiv sterk posisjon, noe jeg straks vil komme tilbake til. Posisjonen vil undersøkes opp mot det som må anses som viktig spørsmål rundt grunner og berettigelse. Tradisjonelt sett er grunner noe man forbinder med konseptuelle proposisjoner; proposisjoner som står i semantiske og logiske relasjoner til andre proposisjoner. Uten konseptuelt innhold til rådighet må ikke-konseptualisten søke å belyse grunnleggende relasjoner på en alternativ måte.

Omdreiningspunktet i oppgaven vil være epistemiske betraktninger rundt perseptuelt innhold. Det vil undersøkes nærmere hvordan posisjoner som holder at erfaring har ikke-konseptuelt innhold kan møte både intuisjoner og seriøse filosofiske innvendinger rundt berettigelse og grunnleggende relasjoner. Før jeg skisserer strukturen i det følgende, vil jeg si noe generelt om innhold, for så å lansere noen generelle betraktninger rundt det epistemiske bakteppet, betraktninger som vil fungere som orienteringspunkter i forhold til hvilke kriterier og krav man skal stille til berettigelse og grunnleggende relasjoner.

1.2 Konseptuelt/ikke-konseptuelt innhold

For å si noe om hva ikke-konseptuelt innhold er, kontrasterer man det gjerne med konseptuelt innhold. Et ukontroversielt eksempel på en tilstand med konseptuelt innhold er oppfatninger. Oppfatninger er en proposisjonal holdning. Den består av å stå i en relasjon til, innta en holdning, til et bestemt innhold (en proposisjon). Dette innholdet er konstituert av konsepter, det vil si at innholdet er bygget opp av konsepter som til sammen bestemmer sannhetsbetingelsene til innholdet. Når man karakteriserer innholdet i en gitt oppfatning et subjekt har, må man benytte konsepter subjektet behersker. Det gir liten mening å si at et subjekt med oppfatningen «det regner ute» ikke behersker konseptet *regner*, da dette gjør det vanskelig å forstå hvordan subjektet kan holde det for sant at «det regner ute»³. Dette bringer

³Det finnes filosofer som vil hevde at subjektet ikke trenger å beherske/besitte konseptet *regner* for å ha oppfatningen «det regner ute», men i det følgende vil ikke dette spille noen rolle. Tyler Burge har et slikt syn (Peacocke 1992, s. 29).

oss over på en mulig karakterisering av ikke-konseptuelt innhold: Ikke-konseptuelt innhold er et innhold som *ikke* må spesifiseres med konsepter subjektet besitter/behersker. Dette har noe rimelig over seg i det perseptuelle tilfellet. Selv om et subjekt ikke behersker konseptet *radiator* vil man likevel kunne si at subjektet ser et middels stort objekt - formet på en bestemt måte, med rør bøyd i ulike retninger, fargespill og overflatestruktur – foran seg. Det er ikke slik at synet «går i svart» uten konseptet, man ser *noe*. Det kan påpekes at det vil være en forskjell mellom to subjekter som ser dette objektet, den ene behersker konseptet, den andre ikke. Subjektet med konseptet kan sies å se *at* objektet er en radiator, noe det andre subjektet ikke kan siden det mangler konseptet. Likevel fremstår et objekt i begges erfaring, begge er i en mental tilstand som representerer verden på en bestemt måte.

Karakteriseringen ovenfor ser ikke ut til å forutsette forutsette at innholdet i perseptuelle tilstander er annerledes enn innholdet i oppfatninger, bare at sistnevnte krever at subjektet besitter konseptene som karakteriserer det, mens førstnevnte ikke gjør det. Richard Heck (2000) trekker opp et skille mellom det han kaller «the state and content view» (s. 484-485). Førstnevnte syn, «the state view», hevder at innholdet i perseptuelle tilstander ikke er forskjellig fra innholdet i oppfatninger, begge er bygget opp av konsepter, men det som skiller de to tilstandene er at perseptuelle tilstander kan beskrives med konsepter subjektet ikke besitter. Det andre synet, «the content view», holder at perseptuelle tilstander har et annet innhold enn oppfatninger, et innhold som ikke er bygget opp av konsepter, som representerer verden på en annen måte enn konseptuelt. Heck oppsummerer sistnevnte posisjon:

...perceptual states do *not* have conceptual content...perceptual states is *not* conceptually articulated...; that being in a perceptual state with a given content does not presuppose possession of particular cognitive capacities... (Heck 2000, s. 487).

Perseptuelle tilstander har altså et innhold som ikke kan figurere direkte i mentale tilstander som proposisjonale holdninger, innholdet må konseptualiseres før det kan figurere i for eksempel oppfatninger.

I denne oppgaven er det ikke-konseptuelt *innhold* som diskuteres, altså sistnevnte posisjon, at perseptuelle tilstander har et innhold som ikke er bygget opp av konsepter og som ikke krever kognitive kapasiteter av subjektet for å besitte dette innholdet⁴. Posisjonen som omtales i det foregående som «the state view» vil ikke diskuteres i det følgende, da

⁴Påstanden om at et subjekt ikke trenger konseptuelle kapasiteter for å være i tilstander med ikke-konseptuelt innhold vil ligge utenfor denne oppgavens rammer å vurdere.

representantene for ikke-konseptualisme brukt i denne oppgaven er klare på at de betrakter perseptuelt innhold som ikke-konseptuelt. I det følgende vil merkelappen ikke-konseptualisme referere til posisjonen som holder at perseptuelle tilstander har ikke-konseptuelt innhold⁵.

Hva motiverer ikke-konseptualisme? For å gi en indikasjon på hvorfor ikke-konseptualisme kan synes å være en attraktiv posisjon, vil jeg skissere to muligheter for å etablere posisjonen som rimelig. En måte å motivere ikke-konseptualisme på, er ved å vise til nyanserikdommen man finner i perseptuell erfaring, som tilsynelatende ikke kan fanges opp i konseptuelle beskrivelser. Det såkalte «fineness of grain»-argumentet kan presenteres intuitivt på følgende måte: Når man har en perseptuell erfaring, for eksempel et synsinntrykk, kan man bli slått av en detalj- og nyanserikdom. Erfaringen presenterer utallige fargenyanser, skyggespill og former, og det virker ikke som om en beskrivelse kan yte denne rikdommen rettferd. Selv på detaljplan virker det overveldende; en fargetone kan tilsynelatende varieres uendelig i subtile variasjoner, noe som strekker seg langt utover det som i denne sammenhengen må oppfattes som nærmest plumpe fargekonsepter som *rød*, *vinrød*, *burgunder*. Det samme gjelder form og bevegelse, objekter danner mønstre og bevegelser man aldri har sett før, og heller ikke har konsepter for. Etter slik refleksjoner kan man spørre seg: Hvis erfaringen presenterer ting å ha nyanser, form og bevegelse jeg ikke kan ha konsepter for, kan den da være gitt med konseptuelt innhold? Hvis det er slik at erfaringens nyanserikhet kan uttømme det konseptuelle vokabularet til subjektet, uansett hvor sofistikert det måtte være, så kan ikke erfaringen være gitt med konseptuelt innhold. Spørsmålet kan gjøres enda mer pressende: Kan konsepter i det hele tatt beskrive det erfaringen gir? Er det slik at man i prinsippet kan ha et en-til-en forhold mellom det erfaringen presenterer og det en konseptuell beskrivelse kan fange opp? Med andre ord: Vil det finnes en konseptuell proposisjon p med identisk innhold som en perseptuell erfarings innhold q? I følge noen filosofer er svaret nei⁶. En konsekvens av dette ser ut til å være at erfaringen må ha et ikke-konseptuelt innhold for å beholde rikheten og nyansene.

Argumentet har blitt forsøkt tilbakevist på ulike måter. Det ligger utenfor denne oppgavens ramme å vurdere hvorvidt man ved hjelp av betraktningene ovenfor kan tvinge gjennom ikke-konseptualisme. Snarere gir det posisjonen en viss intuitiv kraft og rimelighet,

⁵I det følgende er Peacocke, Heck og Burge først og fremst representanter for ikke-konseptualisme. Det må presiseres at Peacocke holder at perseptuell erfaring også har konseptuelt innhold (1992, s. 88), men dette er mindre viktig i forhold til de epistemologiske betraktningene som senere vil diskuteres. Dette fordi det ikke-konseptuelle innholdet spiller den vesentlige rollen i rasjonelle relasjoner med perseptuelle oppfatninger. Mer om dette senere.

⁶Se for eksempel Dretske (1988). Dretske ser ut til å holde at en konseptualisering av en perseptuell erfaring vil medføre informasjonstap. Med andre ord vil ikke en konseptuell proposisjon fange opp alt innholdet i den perseptuelle tilstanden.

og er ment å gi en antydning om hvorfor ikke-konseptualisme er tiltrekkende og fortjener oppmerksomhet⁷.

En annen motivasjon for ikke-konseptualisme har allerede blitt sneiet innom i det foregående. Er det noe felles i perseptuelle tilstander for subjekter med konseptuelle kapasiteter og subjekter uten? For noen er svaret ja, og denne intuisjonen spiller en vesentlig rolle i det såkalte «kontinuitets»-argumentet. Intuisjonen som motiverer det går grovt sett ut på at to subjekter som persiperer det samme objektet vil ha noe felles i sin perseptuelle tilstand, selv om subjektet med konseptuelle kapasiteter kan stå i andre relasjoner til objektet enn det mer primitive subjektet kan. Tim Crane utbroderer denne ideen, at noe i den mentale tilstanden må være likt mellom to subjekter som persiperer det samme objektet, men med ulike konseptuelle evner:

...they look at the object from the same position, in the same lighting, with normal eyesight. And this common state need not just be qualitative – not just a matter of their visual sensations, or properties of their visual fields, if there are such things. Rather, there is surely a sense in which their experience *present* or *represent* the world in the same sort of way. (Crane 1992, s. 137, note utelatt).

Argumentet bruker ideen om at det perseptuelle apparatet hos subjekter med og uten konseptuelle kapasiteter presenter verden på en bestemt måte for begge subjekter, og at dette gjør at de deler en perseptuell tilstand med et bestemt innhold. Siden primitive dyr ikke besitter konsepter kan ikke dette innholdet være konseptuelt. Det kan ikke kreve at subjektet skal besitte konseptene som skal til for å beskrive det. Det er også viktig å bevare en kontinuitet mellom subjekter som kan tillære seg konseptuelle evner (spedbarn til voksen): Ikke-konseptuelt innhold muliggjør at et subjekt kan være i tilstander som representerer verden på en bestemt måte, som senere kan konseptualiseres. Som Crane påpeker, hvordan kan et subjekt gjenkjenne et objekt som noe etter at det har tillært seg et konsept, dersom noe ikke har holdt seg konstant før og etter denne tillæringen (Crane 1992, s. 137). Konklusjonen som trekkes av de foregående betraktningene er at konseptuelt innhold vanskelig kan redegjøre for hvordan en kontinuerlig overgang mellom subjekter med og uten konseptuelle

⁷En klassisk innvending mot argumentet er at det begrenser konseptene som kan figurere i erfaringen til generelle konsepter. McDowell (1994, s. 57) og Brewer (1999, s. 171) er begge kritiske til denne begrensningen. Det kan noteres at det i følge disse også må åpnes for demonstrativer av typen *den fargen* som konsituterende for perseptuelt innhold, ikke bare generelle konsepter som *rød*, *firkant* og liknende. Demonstrativer, hevdes det, kan referere like finkornet som nyansene i erfaringen.

kapasiteter kan tenkes. Perseptuell erfaring må, hvis kontinuitet er essensielt, ha ikke-konseptuelt innhold⁸.

Man har altså to aspekter ved persepsjon som trekker i retning av ikke-konseptualisme, og kan synes å rimeliggjøre posisjonen. Posisjonen er verdt å granske filosofisk, og i denne oppgaven vil den forsøksvis granskes fra én vinkel, nemlig hvordan et ikke-konseptuelt rammeverk kan redegjøre for grunner og berettigelse.

1.3 Struktur

Oppgavens ambisjon er å nærme seg en forståelse av hvordan perseptuelle tilstander kan være grunner, hvilke krav som må oppfylles for å innfri dette, og hvordan forståelsen av perseptuell erfarings innhold er knyttet til berettigelse. Hva man kan og bør kreve av perseptuelle tilstander for å oppfylle rollen som berettigende vil nyanseres ved å betrakte ulike alternativer.

Åpningen av kapittel 2 vil vies Christopher Peacockes forståelse av ikke-konseptuelt innhold utdypes. Hans posisjon vil både gi et klart bilde av hvordan ikke-konseptuelt innhold kan forstås, og et konkret rammeverk å vurdere de epistemologiske innvendingene fra konseptuelt hold ut i fra. Etter å ha skissert Peacockes posisjon vil en typisk epistemologisk innvending mot ikke-konseptualisme legges frem, formgitt av John McDowell i *Mind and World* (1994). Denne innvendingen går i grove trekk ut på at rasjonelle relasjoner krever konseptuelt innhold, for bare konseptuelt innhold kan møte et kriterie om oversikt og refleksjon fra subjektets side, noe som er nødvendig for grunner og berettigelse. Det vil vurderes om innvendingen kan fungere som argument for konseptualisme som posisjon, men antydes at det er utilstrekkelig for dette. Alex Byrne (2005) rekonstruerer argumentet og viser langt på vei at det ikke kan etablere konseptualisme.

Et annet forsøk på å bruke liknende betraktninger McDowell gjør seg vil bli vurdert som argument for konseptualisme. Bill Brewer forsøker i *Perception and Reason* (1999) og «Perceptual Experience Has Conceptual Content» (2005) å argumentere for at konseptualisme følger av at grunner må identifisere relevante proposisjoner fra subjektets perspektiv, samt at persepsjon *kan* berettige, at perseptuelt innhold må være konseptuelt. Det vil bli gjort forsøk på å vise at heller ikke dette argumentet lykkes for å etablere konseptualisme. Til tross for at

⁸ Peacocke holder dette for for å være det viktigste argumentet for ikke-konseptualisme. Han skriver: «The most fundamental reason...lies in the need to describe correctly the overlap between human perception and that of some of the nonlinguistic animals» (Peacocke 2001b, s. 613-614).

McDowell og Brewers argumenter ikke kan brukes som fellende for ikke-konseptualisme vil innvendingen til McDowell bli sett på som en substansiell utfordring, en utfordring som peker på at ikke-konseptualistene må gi en redegjørelse for hvordan perseptuelle tilstander med eventuelt ikke-konseptuelt innhold kan fungere som grunner eller gi berettigelse.

I kapittel 3 vil Peacockes syn på rasjonelle overganger mellom erfaring og perseptuelle oppfatninger legges frem som et mulig svar på utfordringen. Peacocke forsøker å argumentere for en grunnleggende rett til å ta perseptuell erfaring «for det den der» (at face value) dersom negative grunner for dette ikke foreligger, og at subjektet er berettiget å gjøre rasjonelle overganger til oppfatninger på bakgrunn av denne retten. Argumentet for dette involverer et maskineri det ligger utenfor denne oppgaven å vurdere (evolusjon- og forklaringsfilosofiske premisser), så et alternativ vil søkes. Tyler Burge (2003) vil skisseres som mulig alternativ til å etablere tilsvarende rett, en grunnleggende berettigelse for å ta det perseptuelle tilstander presenterer for riktig, uavhengig av subjektets viten eller oversikt over denne berettigelsen. Det vil bli stilt spørsmål om disse forslagene fanger opp hele kraften bak McDowells utfordring og om Peacocke og Burge vil kunne la subjektet kunne evaluere sin epistemiske status. Peacocke vil forsøksvis bevare at subjektet kan reflektere over egen berettigelse, mens Burge vil benekte at dette er nødvendig. Disse to alternativene vil bli lagt frem og diskutert.

I kapittel 4 vil nok et forsøk på å svare på McDowells utfordring vurderes. Richard Heck (2000) forsøker å møte McDowells utfordring direkte ved å vise at snakk om perseptuelle grunner og berettigelse, samt evaluering av hvor gode grunner et subjekt har, ikke krever konseptuelt innhold. Videre i kapittelet vil Peacocke og Hecks respektive forslag kritiseres av Brewer. Denne kritikken peker på at subjektet ikke kan, i tråd med Heck og Peacocke, ikke kan anerkjenne at det har grunner direkte når det gjør en gitt overgang, at subjektet i beste fall i etterkant kan komme frem til at det har en grunn for en gitt oppfatning. Jeg vil forsøke å svare på denne kritikken, og relatere det til betraktninger rundt grunner og det å anerkjenne eller gjenkjenne *at* man har grunner. Jeg vil forsøke å antyde at Brewers kritikk ikke treffer målet, og at hans krav om gjenkjennelse ikke påvirker hvorvidt subjektet faktisk har en grunn, eller kan sies å bruke den.

Før Peacockes posisjon skisseres i kapitel 2, vil jeg bruke resten av dette introduksjonskapittelet til å lansere noen epistemologiske begreper som vil spille en rolle i det følgende.

1.4 Berettigelse

Et problematisk begrep i debatten er «berettigelse». Hva er berettigelse? Når er man berettiget å holde en oppfatning? Uten å avklare nøyaktig hva berettigelse er, kan noen punkter avklares rundt bruken av begrepet i denne oppgaven. Generelt sett er berettigelse en positiv epistemisk status, som ofte er knyttet til sannhet (eller kunnskap); berettigelse vil indikere at en gitt oppfatning er på vei mot målet - sannhet. Den peker på at det er noe rimelig (godt, riktig) over en gitt oppfatning. At en oppfatning er berettiget er en hedersbetegnelse. Man kan kanskje si at det er en normativ status; det er oppfatninger man *bør* ha i den forstand at den har et sikkert grunnlag og har opphav i pålitelige metoder eller liknende. Distinksjonen er viktig: Å skille ukvalifisert gjetning fra oppfatninger dannet på refleksjon og rikt grunnlag oppleves som essensielt også utenfor filosofien. Diskusjon rundt epistemisk berettigelse forsøker (blant annet) å plassere kilden til denne statusen, og artikulere kriterier for når den kan tilskrives.

Spørsmål rundt berettigelse er mange og kompliserte, og det vil ligge utenfor denne oppgaven å avgjøre fundamentale spørsmål om hvilken forståelse av berettigelse som er riktig. I det følgende vil heller berettigelse spille den rollen at det vil undersøkes hva slags forståelse av berettigelse man kan ha i forhold til perseptuelle tilstanders innhold og dens relasjon til oppfatninger. Spørsmålene man vil kretse rundt i forhold til berettigelse vil altså knyttes til hvordan man kan forstå berettigelse i forhold til syn på perseptuelt innhold, og hvordan de ulike posisjonene kan møte ulike intuisjoner og argumenter knyttet til det å ha berettigelse både med og uten grunner. Når det er sagt vil ikke spørsmål av en bredere sort avskrives helt, og det vil også streifes innom betraktninger rundt hvordan man bør se på berettigelse innenfor persepsjon.

Noen ord om internalisme og eksternalisme i forhold til epistemisk berettigelse. Posisjonene har som felles mål å artikulere hvor epistemisk berettigelse kommer fra, men skilles i forhold til hvilke kriterier som er viktige, og hvor de plasseres. I grove trekk vil en internalistisk posisjon kreve at subjektets perspektiv er viktig i forhold til berettigelse. John Greco oppsummerer:

Internalists claim that the epistemic status of a belief is entirely determined by factors that are relevantly «internal» to the believer's perspective on things. That is, when a person S has some belief b, whether b is justified (or rational, or reasonable, or responsible) for S is entirely a function of factors that are relevantly internal to S's perspective (Greco 2005, s. 257).

Internalisme fokuserer altså på subjektets perspektiv, hva det har tilgang og oversikt over, når det skal avgjøres spørsmål rundt berettigelse. Typisk vil dette innebære at berettigelse til en viss grad bestemmes av subjektets refleksjon og evaluering av et grunnlag for å danne en oppfatning, kilden til berettigelse knyttes til noe som er tilgjengelig i subjektets perspektiv. Dette betyr ikke at berettigelse er en «privatsak», at subjektet selv kan avgjøre berettigelse, men at spørsmål hvorvidt gitte oppfatninger er berettiget kommer an på faktorer subjektet har tilgang til i sitt perspektiv.

Eksternalisme benekter at berettigelse må begrenses til subjektets perspektiv, og holder at eksterne faktorer, faktorer i omgivelsene, kan være kilde til berettigelse. Typiske eksterne faktorer vil være pålitelig forming av oppfatninger, riktig kausalhistorie og liknende.

Disse to posisjonene om epistemisk berettigelse vil relateres til persepsjon og berettigelse der det er naturlig. Særlig vil det bli relevant å undersøke hva subjektet selv må ha tilgang til når det gjelder berettigelse basert på perseptuell erfaring.

1.5 Grunner

Hva vil det si at perseptuelle tilstander gir grunner? Alex Byrne legger frem en måte å forstå at perseptuelle tilstander gir grunner på: «S's mental state M supplies reason p for S to believe q» (Byrne 2005, s. 238). Perseptuelle tilstander er grunnngivende, eller tilgjengeliggjør en grunn. Hvordan skal man forstå dette? Byrne heller selv mot at det å være i en perseptuell tilstand (med et gitt innhold) setter subjektet i en posisjon der det kan ha en grunn for en gitt oppfatning. Man kan merke seg at Byrne (blant annet) skiller mellom det å ha en grunn, og det å ha en oppfatning på bakgrunn av en grunn (Byrne 2005, s. 238), og dette farger hans lesning av hvordan man skal forstå perseptuelle tilstander som grunnngivende. Skillet kan illustreres på følgende vis: Man kan *ha* en grunn for å tro at det vil begynne å regne ved å se mørke skyer på horisonten, uten at dette nødvendigvis er grunnen til at man holder denne oppfatningen – barometeret, «kjenne det på gikta» eller værmeldingen kan ha vært det subjektet faktisk brukte når det dannet seg oppfatningen. Subjektet har likefullt en grunn, selv om det ikke aktivt brukte den. Videre kan også noe være en grunn for en oppfatning, helt uavhengig av subjektets kjennskap til dette. At perseptuelle tilstander tilgjengeliggjør en grunn for subjektet er et forsøk på å plasserer seg mellom det at perseptuelle tilstander bare *er* en grunn og det at perseptuelle tilstander gir en grunn subjektet *har* (Byrne 2005, s. 239).

Gitt Byrnes forståelse av av perseptuelle tilstandener muliggjør (supplies) grunner, er det åpent hvorvidt grunner kan være innholdet i tilstanden, eller en relatert konseptuell proposisjon. Byrne holder selv at alle grunner er konseptuelle (Byrne 2005, s. 239). Dette gir et slags indirekte syn på grunner (dersom man aksepterer dette og er ikke-konseptualist): En gitt perseptuell tilstand med et ikke-konseptuelt innhold (som vi kan si er proposisjonen p), lar ikke p stå direkte i grunnngivende relasjon til q . Gitt Byrnes forståelse av grunner, og hvordan perseptuelle tilstander tilgjengeliggjør grunner, må man heller si at en gitt perseptuell tilstand (med ikke-konseptuelt innhold p) tilgjengeliggjør en grunn r (med konseptuelt innhold) som subjektet kan bruke som grunn for q . Relasjonen mellom p og r sikres av at det ikke-konseptuelle innholdet er et representasjonelt innhold som kan stå i relasjon (for eksempel implisere, som Byrne foreslår) til r . En slik posisjon vil bevare at perseptuelle tilstander med ikke-konseptuelt innhold spiller en rolle for å berettige oppfatninger, men uten å tilskrive de status som grunner som sådan. Dette synet på grunner bevarer at perseptuelle tilstander med ikke-konseptuelt innhold kan ha noe med berettigelse å gjøre, men uten å tilskrive de status som grunner som sådan.

Dette er ikke et ukontroversielt syn på grunner, og noen representanter for ikke-konseptualisme i denne oppgaven vil benekte at grunner må være konseptuelle, at grunner må ha innhold som kan figurere i oppfatninger. Betraktningene Byrne gjør seg er likevel belysende da de ekspliserer en mulig forståelse av hva det vil si at perseptuelle tilstander er grunnngivende, de muliggjør en proposisjon p for å holde en tilhørende perseptuell oppfatning. Hvorvidt p er innholdet i tilstanden eller en konseptuell proposisjon som står i relasjon til tilstandens innhold trengs ikke tas stilling til her, men det noteres at perseptuelle tilstander kan forstås som grunnngivende ved at de tilgjengeliggjør en proposisjon som kan stå i relasjon til en tilhørende oppfatning. Ulike alternativer for å forstå hvordan en slik relasjon ser ut, og hvorvidt det er innholdet selv (og ikke bare en relatert proposisjon) som er grunnen, vil bli behandlet etterhvert.

2. Ikke-konseptuelt innhold og epistemologiske problemer

I dette kapitlet vil jeg begynne med å legge frem en beskrivelse av Peacockes syn på perseptuell erfaring og innhold. Dette vil danne et bakteppe for å lansere McDowells innvending om at ikke-konseptualisme ikke kan redegjøre for rasjonelle overganger mellom erfaring og perseptuelle oppfatninger. Jeg vil undersøke denne kritikken, og se om den kan motivere konseptualisme direkte. To filosofer stiller seg tvilende til om dette lykkes, Crispin Wright og Alex Byrne, og jeg vil se nærmere på hvorfor. Et alternativt, men relatert, argument for konseptualisme fremmet av Bill Brewer vil skisseres og diskuteres. Heller ikke dette argumentet er overbevisende. Avslutningsvis i kapitlet vil det forsøksvis påpekes McDowells innvending, til tross for at den ikke fungerer som tvingende argument for konseptualisme, peker på noen vesentlige aspekter ved grunner og berettigelse. Disse aspektene bør tas på alvor, en utfordring ikke-konseptualistene bør si noe om dersom de ønsker å snakke om grunner og berettigelse.

2.1 En mulig forståelse av ikke-konseptuelt innhold

Peacockes syn på perseptuell erfaring er at den både har et konseptuelt og ikke-konseptuelt innhold (1992, s. 88). I innledningen ble det nevnt at konseptuelt innhold tradisjonelt tenkes som innhold i proposisjonale holdninger som ønsker og oppfatninger. Disse tilstandene har innhold bygget opp av konsepter som krever at subjektet mestrer disse. Innhold som kan uttrykkes språklig er typiske eksempler på konseptuelle innhold (Peacocke 2001a, s. 243). Perseptuell erfaring har også, i følge Peacocke og andre, et annet type innhold, nemlig et innhold som ikke er bygget opp av konsepter, og som ikke krever at subjektet besitter konsepter for å besitte innholdet. Dette innholdet er vesentlig for å forstå og beskrive perseptuell erfaring.

Perseptuell erfaring har innhold, og dette innholdet er et representerende innhold (representational content). Det vil si, et innhold som representerer noe å være på en bestemt måte, og som er evaluerbart som korrekt eller ikke. Perseptuell erfaringen vil representere verden å være slik-og-slik, og det spesifiserer *hva* som må være tilfelle for at verden skal være slik erfaringen representerer den. Innholdet har det Peacocke kaller «correctness conditions» (2001a, s.241). For å illustrere: Hvis en perseptuell erfaring representerer et gitt objekt å

være rødt, er det klart hva som må være tilfelle i verden for at dette skal være riktig; det må finnes et objekt med en bestemt posisjon og orientering i forhold til den som persiperer, og dette objektet må være rødt.

I en perseptuell erfaring vil det ofte være gitt et objekt med visse egenskaper. På et nivå vil da erfaringen representere objektet og dets egenskaper, samt relasjonen dem i mellom. Men dette vil ikke være uttømmende i forhold til hvordan erfaringen presenterer objektet å være, det må også tas hensyn til *hvordan* objektet og egenskapene er erfart. Peacocke kaller dette *måten* noe er gitt («the way»). For å beskrive hele erfaringens innhold må også måten objektene er gitt på være med:

...I use the phrase *the content of experience* to cover not only which objects, properties, and relations are perceived, but also the ways in which they are perceived. The ways ... all contribute to the representational content of experience (Peacocke 2001a, s. 241).

Erfaringens hele innhold, «the content of experience», er både konseptuelt og ikke-konseptuelt, men som det påpekes i sitatet over er måten noe persiperes på også med på å bygge opp perseptuelt innhold. Denne delen av innholdet (the way) er ikke-konseptuelt og representasjonelt – det har «correctness conditions» - og det bidrar til å fange opp nyanser og variasjonsmuligheter for hvordan et objekt eller egenskap kan erfares. *Hvordan* noe er gitt i erfaringen fanger opp at en og samme objekt eller egenskap kan erfares på mange forskjellige måter. Dette nivået krever ikke at subjektet besitter konsepter som beskriver det, og er heller ikke konsituert av konsepter.

Perseptuell erfaring har, i følge Peacocke, flere nivåer, og han bruker i *A Study of Concepts* (1992) vesentlig plass på å utdype hvordan de ulike nivåene er relatert og individueres. Det er ikke nødvendig for diskusjonen i det følgende å gå i detalj, men en skisse kan være klargjørende i forhold til det ikke-konseptuelle innholdets plass og rolle i perseptuell erfaring. Denne utdypningen vil gi litt mer substans til hva som legges i *måten* (the way) noe persiperes på.

Innholdet i perseptuelle tilstander har blant annet det Peacocke kaller scenarioinnhold (scenario content) (1992, s. 61). Scenarioinnholdet er, grovt sett, en måte å utdype hvordan perseptuelt innhold er et representerende innhold (representational content). Scenarioinnhold er en måte å beskrive (fylle ut) rommet rundt den som erfarer, og man individuerer scenarioinnholdet slik at det er konsistent med at erfaringen eller innholdet er korrekt.

Scenarioinnholdet er den mest fundamentale formen for (ikke-konseptuelt) representerende innhold, et innhold de andre nivåene av erfaring relateres til (Peacocke 1992, s. 61). Dette innholdet individueres ved å definere subjektet som midpunkt for et sett vertikale og horisontale akser (subjektet som origo i et koordinatsystem), for så å bestemme hvert punkt rundt subjektet ut fra dette. Disse punktene beskrives ved å spesifisere om det befinner seg en overflate eller ikke i punktet, og denne (eventuelle) overflatenes karakter⁹. Dette bygger opp en «spatial type» (Peacocke 1992, s. 61), som så knyttes til nevnte koordinatsystem for å sikre unik referanse til det stedet subjektet faktisk oppholder seg. Det kan nå sies hva som skal til for at et innhold av denne typen, et representasjonelt innhold, er riktig, hva som skal til for å evaluere det som riktig eller galt. Det gjøres ved å sammenlikne verden rundt den som har den aktuelle perseptuelle erfaringen med scenarioinnholdet; om førstnevnte faller inn under sistnevnte. I Peacockes terminologi sammenlikner man en «scene», verden rundt den som persiperer, med innholdet (Peacocke 1992, s. 64). Scenarioinnholdet er den perseptuelle erfarings innhold, noe som gjøres klart i følgende passasje: «I should also emphasize that the positioned scenario is literally meant to be the content itself. It is to be distinguished from any mental representation of the content» (Peacocke 1992, s. 65). Men den perseptuelle erfaringen har flere nivåer med innhold, og som tidligere spiller også hvordan noe er gitt i erfaringen en rolle, noe jeg vil komme tilbake til. Grunnen til at Peacocke påpeker at dette er innholdet, er fordi et gitt scenarioinnhold kan stå i relasjoner til ulike mentale representasjoner av det. Et scenarioinnhold kan være gitt i erfaringen på forskjellige måter.

Scenarioinnholdet krever *ikke* at subjektet besitter konseptene som brukes for å beskrive det, og viktigere, scenarioinnholdet er ikke konstituert av konsepter (hverken de som beskriver det, eller andre) (Peacocke 1992, s. 63). Men som nevnt innledningsvis i denne seksjonen har Peacocke et sammensatt syn på erfarings innhold, og jeg vil forsøke å utdype dette videre. Det som innledningsvis ble referert til som måten noe er gitt i erfaringen (the way), kaller Peacocke «protopositional content» i *A Study of Concepts* (1992, s. 79). Dette er også et representasjonelt innhold, ikke-konseptuelt, som gir objekter og egenskaper i erfaringen. Nivået er ment å fange opp at et gitt scenarioinnhold kan være riktig for to erfaringer som fremstiller et gitt objekt på ulik måte. Det samme scenarioinnholdet kan være gitt ulikt, og dette vil spille en rolle for hvordan subjektet opplever verden å være.

Peacocke skiller mellom tre nivåer i beskrivelsen av hvordan persipering av et objekt foregår (Peacocke 1998, s. 381). Dersom objektet persiperes å ha en bestemt form har man på

⁹Mer spesifikt: «...we need to specify whether there is a surface there and, if so, what texture, hue, saturation, and brightness it has in that point, together with its degree of solidity» (Peacocke 1992, s. 63).

det første nivået formen selv, hvordan objektet fysisk sett er formet. På det andre nivået har man hvordan denne formen er gitt i erfaringen, «the way» (som tilsvarer «protopropositional content»). Det siste nivået er et konseptuelt nivå hvor ulike perseptuelle konsepter blir muliggjort av at subjektet har gitt formen på denne bestemte måten i erfaringen.

Et eksempel Peacocke selv bruker mye viser tydelig hvilket aspekt *måten* noe er erfart på (the way) er ment å fange opp. Et objekt er formet rettvinklet og med like lange sider (Peacocke 2001a, s. 241). Objektet kan erfares som et kvadrat eller en likesidet, regulær diamant¹⁰, alt ettersom *hvordan* objektet er gitt i erfaringen. Hvilket egenskap det er riktig å tilskrive objektet avhenger av hvilke symmetrier subjektet persiperer det å oppfylle og det avhenger av *hvordan* det er gitt. Poenget er altså at selve objektet er formet på én bestemt måte, men at denne formen kan erfares forskjellig. Forskjellen mellom hvilke former man erfarer objektet å ha finner man ikke igjen i selve objektet. Denne forskjellen er knyttet til hvilke symmetrier man erfarer objektet å tilfredstille, altså *måten* objektet er erfart på.

Fenomenologisk sett er *måten* (the way) noe er gitt i erfaringen en viktig del av hvordan det er å oppleve å perseptuelt erfare et objekt. Som vi har sett av det enkle firkant-eksempelet kan man ved å snakke om hvordan noe er gitt fange opp at et og samme objekt kan erfares å ha ulik form; det er en forskjell mellom å erfare en firkant som et kvadrat og en likesidet, regulær diamant, selvom objektet selv er formet identisk. Hvordan objektet er gitt fanger opp en detaljrikdom, en «finkornethet», som i følge Peacocke på uttømmende vis ikke vil kunne fanges opp av konsepter. Man trenger et ikke-konseptuelt nivå for å yte erfaringen full rettferdighet (Peacocke 2001a, s. 240). Et viktig punkt her er at subjekter uten konsepter om symmetri, kvadrater og regulære diamanter kan erfare et gitt objekt som det ene eller det andre, uten å være seg bevisst dette.

Innholdet i perseptuell erfaring er altså representerende og kan evalueres som korrekt eller ukorrekt, noe som ikke krever at subjektet besitter konsepter eller at innholdet er bygget opp av konsepter. Som vi har sett holder Peacocke at perseptuell erfaring har flere nivåer av innhold, og disse sammen bidrar til å beskrive og ta vare på erfaringens nyanserikdom og korrekthetsbetingelser. Peacockes posisjon om erfaringens ikke-konseptuelle innhold gjør det mulig at noe kan fremstå i erfaringen på en bestemt måte uten at subjektet trenger spesifikke konsepter. Subjektet kan være i perseptuelle tilstander med et rikt, representerende innhold og bruke dette som utgangspunkt for konseptualisering.

¹⁰For å hjelpe til med eventuell visualisering: tenk på et kvadrat, orientert som ruter i kortstokken.

I kapittel 3 vil jeg komme tilbake til overgangen mellom ikke-konseptuelt og konseptuelt innhold. Peacocke ønsker å bevare at subjekter kan gjøre rasjonelle overganger til oppfatninger tilknyttet det ikke-konseptuelle innholdet. John McDowell argumenterer mot at et slikt prosjekt er mulig. Før Peacockes redegjørelse for hvordan slike overganger fungerer skisseres vil jeg se nærmere på hvorfor McDowell mener at ikke-konseptualisme ikke kan redegjøre for hvordan relasjoner mellom erfaring og tilhørende oppfatninger kan være rasjonelle.

2.2 McDowells innvending

Som antydnet i forrige seksjon er McDowell kritisk til om ikke-konseptuelt innhold kan redegjøre for rasjonelle relasjoner mellom perseptuell erfaring og oppfatninger. Jeg vil i denne seksjonen forsøke å legge frem denne kritikken og undersøke grunnlaget for den, samt undersøke om den kan brukes som et argument for konseptualisme. Jeg vil se på to muligheter for å bruke betraktninger McDowell gjør seg i et argument for konseptualisme. Crispin Wright og Alex Byrne viser på hver sin måte at det er tvilsomt at argumentet fungerer. Bill Brewer konstruerer et liknende argument som McDowell, men også dette, vil det hevdes, ser ut til å feile. Avslutningsvis vil det påpekes at McDowells betraktninger sier noe vesentlig om hva det kan og bør kreves av perseptuell erfaring og innhold dersom det skal kunne sies å gi grunner. McDowells innvending vil heller betraktes som en utfordring for ikke-konseptualisme.

Grunnen til at vi må anse erfaring for å ha konseptuelt innhold er, i følge McDowell, for å kunne la perseptuell erfaring stå i en rasjonell relasjon til tanker med empirisk innhold, tanker om verden (McDowell 1994, s. 52). Perseptuell erfaring må spille en rolle som begrunnende i forhold til perseptuelle oppfatninger, de må kunne være grunner, de må berettigede. Tanken om at relasjonen er noe annet enn rasjonell, for eksempel (utelukkende) kausal, er uutholdelig for McDowell. En ren kausalrelasjon vil ikke, i følge McDowell, kunne gi oppfatninger den nødvendige relasjonen til den ytre verden, og sikre empirisk innhold i oppfatningene (McDowell 1994, s. 47). Dersom relasjonen til verden bare er kausal vil perseptuell erfaring i beste fall bestå av «frikjennelse» (exculpations) for å holde visse oppfatninger, men ikke noe mer, det kan ikke snakkes om grunner. Crispin Wright oppsummerer denne tanken treffende: «We cannot be *blamed* for holding beliefs which the

world sub-rationally prompt us to hold. But we cannot claim to hold such beliefs *for reasons* either» (Wright 1996, s. 237).

McDowell stiller krav til hva som skal til for at en relasjon kan regnes som rasjonell, hva som skal til for at erfaring skal sies å være grunner for oppfatninger. To kriterier står i sentrum, og disse dreier seg om evaluering og oversikt. Om det første av disse, skriver McDowell:

If these relations are to be genuinely recognizable as reason-constituting, we cannot confine spontaneity within a boundary across which the relations are supposed to hold. The relations themselves must be able to come under the self-scrutiny of active thinking (McDowell 1994, s. 53).

En nødvendig betingelse for å rasjonelle relasjoner er altså at subjektet kan evaluere denne relasjonen. Det McDowell kaller «spontaneity», aktiv tenkning med konsepter, må kunne evaluere sammenhengen mellom erfaring og oppfatning. Som det går frem av sitatet kan ikke denne evaluerende tenkning (eller refleksjon) begrenses til en side av relasjonen: den må strekke seg ut til begge sider av relasjonen, både erfaring og oppfatninger. Problemet med en posisjon som Peacockes, som lar erfaring bestå av ikke-konseptuelt innhold, er at dette innholdet ligger utenfor det konseptuelle domenet. Dette gjør at den rasjonelle relasjonen må gjøre en jobb den ikke kan gjøre: stå i forhold til noe som ikke er konseptuelt. Rasjonalitet og grunnngivende relasjoner gir bare mening innenfor det konseptuelle domenet. Å granske relasjonen ville medført at man må granske det ikke-konseptuelle innholdet også, men dette er ikke mulig da dette innholdet ikke kan figurere direkte i tanker og oppfatninger.

Det andre punktet knyttet til rasjonelle, grunnngivende relasjoner er at subjektet har oversikt over innholdene. Dette er relatert til det første punktet på den måten at dersom et subjekt skal evaluere relasjonen, må det ha oversikt over begge sider av relasjonen. Det vil si at subjektet kan plassere de to innholdene i relasjon til hverandre. Peacocke får problemer med dette, skriver McDowell, fordi:

A theory like Peacocke's does not credit ordinary subjects with this comprehensive view of the two contents, and I think that leaves it unintelligible how an item with the the non-conceptual content that P can be someone's reason for judging that Q» (McDowell 1994, s. 166, note uteleatt).

Erfaringen må være konseptuell dersom disse to betingelsene skal oppfylles. Som vi så anser McDowell det som essensielt at det finnes rasjonelle relasjoner mellom perseptuell erfaring og oppfatninger, og utbroderer videre hva en slik relasjon må oppfylle; relasjonen må kunne evalueres og granskes av kritisk tenkning, og subjektet må ha oversikt over de to innholdene (erfaring og oppfatning) for å kunne gjøre dette. Disse to betingelsene kan bare møtes, i følge McDowell, dersom erfaring har konseptuelt innhold, fordi rasjonelle relasjoner bare kan forstås innen det konseptuelle domenet. Ikke-konseptualisme blir dermed uholdbart, det kan ikke gjøre rede for rasjonelle relasjoner. Tanken bak kritikken ser ut til å være at siden det ikke-konseptuelle innholdet ikke kan relateres via semantiske eller logiske relasjoner til det konseptuelle innholdet (slik som to konseptuelle innhold for eksempel kan relateres), er det ikke mulig for subjektet å se hvordan den perseptuelle erfaringen faktisk grunngir en oppfatning. Subjektet får ingen oversikt over relasjonen fordi det ikke kan relatere erfaringens innhold til oppfatningens konseptuelle innhold og se hvordan førstnevnte støtter eller grunngir sistnevnte.

Subjektet kan altså ikke anerkjenne at det har grunner, det kan ikke reflektere over relasjonen (som krever konseptuelt innhold), og heller ikke ha oversikt. Hvorfor står konseptuelle innhold bedre stilt i forhold til dette? En idé om hvordan perseptuelle tilstander med konseptuelt innhold kan berettige oppfatninger finner man hos Bill Brewer (2005). Dette er ikke nødvendigvis et syn McDowell vil akseptere fullt ut, men vil gi en indikasjon på hvordan et subjekt i en perseptuell tilstand har en grunn. Brewer skriver:

...entertaining a conceptual content is a matter of grasping its truth condition on the basis of the way in which this is systematically determined by the semantic values of its components and their mode of combination, which are in turn precisely what determine its inferential relations with other such contents (Brewer 2005, s. 228)

For å holde et gitt konseptuelt innhold, gripe det (grasp), må man også se hvilke relasjoner det står i til andre konseptuelle innhold. Konseptuelle innhold står i relasjoner til andre innhold, de er til en viss grad bestemt ut fra disse. Dette har å gjøre med konsepters holistiske natur. Å gripe et konseptuelt innhold krever at man også griper en rekke andre innhold. Innhold som står i logiske og semantiske relasjoner til hverandre. Tim Crane illustrerer dette aspektet i følgende passasje:

...having one belief entails having a lot. While there is, arguably, nothing incoherent in supposing that a mental life could consist of just one sensation, it seems plainly incoherent to suppose that it could contain just one intentional state. If a thinker has a belief, then he or she must also have many others. These beliefs will be either those related logically to the original belief (P or not-P) or those related by what we can call the 'semantic' properties of their contents...(Crane 1992, s. 145).

Det at konseptuelle innhold står i ulike relasjoner til andre innhold, kan være en måte å tenke seg hvordan subjektet kan evaluere og ha oversikt over hva det har grunner for. Ved å være i en perseptuell tilstand med et gitt (konseptuelt) innhold kan subjektet reflektere over og ha oversikt over hva slags oppfatninger som støttes direkte av det gitte perseptuelle innholdet. Dette innholdet kan igjen relateres, via semantiske og logiske relasjoner, til oppfatning. Subjektet kan altså granske direkte hva det har grunn for¹¹.

McDowells posisjon, perseptuelle tilstander har konseptuelt innhold, kan delvis forstås ut fra kritikken beskrevet noen avsnitt tilbake¹², og jeg vil nå skissere noen ytterligere punkter knyttet til posisjonen. Tanken er at dersom erfaringen skal kunne berettigje eller underbygge tanker om det erfaringen er om, verden, så må erfaringen allerede være gitt med konseptuelt innhold. Med perseptuelt innhold som konseptuelt er det ikke behov for å si noe om en eventuell overgang mellom erfaring og oppfatning i hva innhold angår. Dersom et subjekt anerkjenner at det har en grunn til å akseptere det erfaringen presenterer, «omfavner» det innholdet, man aksepterer det (McDowell 1994, s. 49). Perseptuelt innhold tas opp direkte i en relatert oppfatning.

Perseptuell erfaring er ikke noe man passivt mottar fra sansene, sanseapparatet produserer ikke innhold alene: «we must not suppose that receptivity makes an even notionally separable contribution to its co-operation with spontaneity» (McDowell 1994, s. 51). Evnen til å motta inntrykk fra den eksterne verden, «receptivity», vil altså kombineres med evnen til å tenke, «spontaneity», i erfaringen; erfaringens innhold er dermed konseptuelt. Med erfaringen som konseptuell er det ikke lenger, som vi så noen avsnitt tilbake, noe problem å tenke seg hvordan den står i relasjon til oppfatninger; erfaring-til-oppfatning vil

¹¹For å gi et konkret eksempel på hvordan en konseptualist kan forstå perseptuelt innhold og relasjonen til oppfatninger vil det etter dette kapittelet være et appendix der Brewers posisjon blir skissert. Denne posisjonen vil ikke bli diskutert, men fungere som en illustrasjon.

¹²Hvordan McDowell motiverer sin posisjon er en komplisert affære. Betraktingene som presenteres her spiller en rolle, men mer generelt kan man si at posisjonen er et resultat av å forsøksvis unngå to uholdbare ytterpunkter. Disse ytterpunktene er: På den ene siden en koherentist-forståelse av berettigelse (bare oppfatninger kan berettigje oppfatninger, og disse må være del av en koherent mengde), og på den andre siden det McDowell kaller «myth of the given», at man får noe presentert fra sansene, noe gitt, som berettiger oppfatninger. En måte å forstå dette «the given» på er den tradisjonelle sansedata-teorien om persepsjon. Det er utenfor denne opgaven å diskutere holdbarheten av hvorfor disse posisjonene er problematiske og om prosjektet som helhet er rimelig.

ikke være vesensforskjellig fra oppfatning-til-oppfatning, begge innhold er konseptuelle og relasjonen kan forstås semantisk, og det virker mer overkommelig å skisser hva som skal til for at en relasjon er rasjonell. Siden det ikke er noen forskjell på innhold i erfaring og oppfatning, kan innholdet fra erfaring tas direkte opp i oppfatninger.

Som vi har sett er McDowells hovedinnvending mot ikke-konseptualisme at rasjonelle relasjoner krever konseptuelt innhold. Grunner og rasjonalitet forutsetter at man kritisk kan evaluere det man eventuelt har grunner for, og dette forutsetter igjen at innholdene er konseptuelle. I neste kapittel vil Peacockes forslag til hvordan rasjonelle overganger kan bevares også for ikke-konseptualister, men det vil først undersøkes hvor sterke betraktningene til McDowell er. Først ved å se på noen forutsetninger han gjør, så ved å forsøke å rekonstruere betraktningene som et argument for konseptualisme.

2.3 Vurdering av McDowells innvending

Hvor godt motivert er McDowells innvending? McDowell argumenterer ikke eksplisitt for hvorfor rasjonalitet *må* involvere konseptuelle innhold. Riktignok gir konseptuelt innhold en måte å forstå hvordan denne relasjonen kan se ut på; man kan benytte seg av logiske og semantiske relasjoner for å relatere innholdende, og hevde at subjektet har gode grunner for å holde en gitt oppfatninger dersom dens innhold faktisk er støtte av nevnte relasjoner til erfaringens innhold. Dersom man skal tilbakevise ikke-konseptualisme må man vise to ting: denne forståelsen av rasjonalitet er den *eneste* måten å forstå den på, og at ikke-konseptualisme ikke *kan* møte denne forståelsen. Uten et godt argument for førstnevnte ser ikke McDowells innvending ut til å kunne forkaste ikke-konseptualisme.

Relatert til dette kan man og si at innvendingen ser ut til å forutsette et bestemt syn på berettigelse og grunner. Innvendingen ser ut til å basere seg på at berettigelse for perseptuelle oppfatninger må være lik berettigelse for oppfatninger generelt. Hvis denne antakelsen stemmer, kan et krav om konseptuelt innhold virke forståelig dersom det skal berettige. Slutninger, semantiske og logiske relasjoner er erketyperiske eksempler som krever strukturert, konseptuelt innhold. Problemet med antagelsen er, som Crispin Wright påpeker, er at den begrenser berettigelse til kun å være slutningsbasert, noe som ikke nødvendigvis er riktig når det kommer til perseptuelle oppfatninger (en «quasi-inferential» forståelse av perseptuell berettigelse). Dette fører til følgende syn på hvordan perseptuelle oppfatninger må berettiges: «Generalized, the quasi-inferential conception would have it that each of our justified beliefs

is justified by its relation to an antecedent *something-that-P*» (Wright 1996, s. 243). Dette «something-that-P» må altså være det som berettiger oppfatningen, og må selv være konseptuelt siden det skal stå i en slutningsbasert relasjon til oppfatningen den skal berettige. Er dette den eneste måten persepsjon kan tenkes å berettige på? Wright stiller seg tvilende til dette, ikke i alle tilfeller krever man at berettigede oppfatninger skal stå i relasjon til noe (proposisjon eller liknende) direkte via en slutning, og peker på hukommelse som eksempel (Wright 1996, s. 244). I neste kapittel vil noen alternativer til forståelsen McDowell ser ut til å anta bli undersøkt og utdypet. Wrights betraktninger ser altså ut til å kunne løse opp et visst press fra McDowell. Uten et argument for at rasjonelle relasjoner og berettigelse må være «quasi-inferential» trenger ikke nødvendigvis innvendingen å felle ikke-konseptualisme direkte.

Disse betraktningene vil være med videre, og i det følgende vil jeg se på flere måter å utbrodere kritikken, samt forslag til å møte den. I dette avsnittet vil jeg se på en måte å konstruere McDowells betraktninger som et argument for konseptualisme.

Alex Byrne (2005) forsøker å vise at McDowell ikke kan motivere konseptualisme ved å hevde at perseptuelle tilstander må være grunnleggende i kraft av sitt innhold. Artikulasjon og oversikt over innholdene er ikke poenget i det følgende argumentet, men å vise at ikke-konseptualisten ikke er tvunget til å akseptere at det som eventuelt grunnlegger perseptuelle oppfatninger, er konseptuelle proposisjoner gitt i erfaringen som en del av dens innhold. Byrne (2005, s. 241) setter opp argumentet på følgende måte (og bruker som eksempel en oppfatning om at et objekt *o* er blått):

P1. S's perceptual state supplies a reason for S to believe that *o* is blue

P2. If S's perceptual state supplies a reason for S to believe that *o* is blue, then this reason is the content of S's perceptual state

[P3. Reasons are conceptual]

C1. S's perceptual state has conceptual content

Noen avklaringer. Som nevnt i innledningskapittelet holder Byrne at grunner er konseptuelle, og anser ikke dette nødvendigvis som et problem for ikke-konseptualisten å akseptere. Det ble også skissert en mulig forståelse av hvordan perseptuelle tilstander muliggjør/tilgjengeliggjør en grunn innledningsvis. Gitt den forståelsen Byrne har av dette, at perseptuelle tilstander har

representasjonelt innhold som kan stå i (impliserende) relasjoner til konseptuelle proposisjoner (grunner), kan dette argumentet forkastes som en direkte motivasjon for konseptualisme. Problemet med argumentet er at det forutsetter at grunnen den perseptuelle tilstanden muliggjør *er* selve innholdet i tilstanden (P2). I tråd med eksempelet brukt i argumentet, forsøker det å forutsette at dersom den perseptuelle tilstanden muliggjør en grunn for subjektet til å danne en oppfatning om at objekt o er blått, så er denne grunnen innholdet i tilstanden (for eksempel proposisjonen «o er blå»). Dette kan ikke-konseptualisten benekte. I tråd med stipuleringen til Byrne i det foregående, er det åpent for ikke-konseptualisten å hevde at den perseptuelle tilstanden har et innhold som muliggjør en grunn (for eksempel ved å implisere en proposisjon som grunn gir oppfatningen), noe som betyr at grunnen for å holde oppfatningen ikke selv er en del av innholdet. Byrne skriver om den perseptuelle tilstanden, gitt en ikke-konseptuell forståelse:

...it has content, and moreover content that *strictly implies* that o is blue. So the non-conceptualist's position that S's perceptual state supplies a reason that is *not* the content of the state seems perfectly defensible, which is to say that P2 is quite doubtful (Byrne 2005, s. 241-242).

Konseptualisten kan altså ikke tvinge ikke-konseptualisten til å godta at den eneste måten den perseptuelle tilstanden kan muliggjøre en grunn på er ved å legge denne grunnen som innhold i den perseptuelle tilstanden. Gitt Byrnes syn på at grunner per definisjon er konseptuelle ville det i så fall etablert at perseptuelle tilstander har konseptuelt innhold. Poenget til Byrne er at siden den perseptuelle tilstanden har et representerende innhold, så kan det stå i relasjoner til en grunnleggende proposisjon som altså ikke selv er innhold i tilstanden.

Dette er en måte å møte McDowell på, og som sagt ikke den eneste. Byrne forutsetter at grunner må være konseptuelle, noe man ikke nødvendigvis må akseptere. Mer om dette senere. Jeg vil nå se på et argument som på liknende vis som McDowell forsøker å etablere konseptualisme.

2.4 Brewers argument for konseptualisme

Brewer bruker noe som kan minne om McDowells innvending i sitt argument for konseptualisme. Argumentet vil etablere at perseptuell erfaring må ha konseptuelt innhold ved hjelp av to premisser. Det første, som det i utgangspunktet synes å være en viss enighet rundt,

er at erfaring gir grunner for perseptuelle oppfatninger. Det andre premisset sier at perseptuell erfaring bare kan grunngi dersom den har konseptuelt innhold. Det siste premisset gir en gjenklang av McDowell - rasjonelle relasjoner krever konseptuelt innhold – og noen av stegene Brewer bruker for å argumentere for premisset virker å benytte seg av liknende refleksjoner vi så hos McDowell. Jeg vil nå forsøke å se nærmere på hvordan Brewer motiverer det sentrale premisset i argumentet: «Sense experiential states provide reasons for empirical beliefs only if they have conceptual content» (Brewer 2005, s. 218).

Premisset (heretter CR, «conceptual reasons») sier altså at dersom erfaring skal kunne være grunner for oppfatninger om verden (perseptuelle oppfatninger) så må erfaringens innhold være konseptuelt. CR etableres over to trinn. Det første trinnet viser at det å ha grunner involverer å identifisere relevante proposisjoner som står i riktig relasjon til det det er ment å være grunn for. Det andre trinnet knytter grunner til noe som må gis fra subjektets perspektiv. Begge disse stegene ser ut til å gi gjenklang av McDowell, som påpekte at rasjonelle relasjoner krever at subjektet kan granske denne relasjonen, og ha en oversikt over hva det har grunn for å akseptere. Jeg vil, som Brewer, ta disse trinnene etter tur.

Først noen bemerkninger om hva Brewer legger i at perseptuell erfaring har konseptuelt innhold, og er en konseptuell tilstand. En mental tilstand er konseptuell, det vil si, den har konseptuelt innhold, hvis innholdet kan være innhold i en mulig dom for subjektet (Brewer 2005, s. 217). To betingelser må være oppfylt:

[1] it has a representational content which is characterizable only in terms of concepts which the subject himself possesses, and [2] which is of a form which enables it to serve as a premise or the conclusion of a deductive argument or of an inference of some other kind... (Brewer 2005, s. 217-218, note utelatt).

Innholdet må altså være representerende, det må være evaluerbart som riktig eller galt, og det må være karakteriserbart med konsepter subjektet selv besitter. Videre må innholdet kunne figurere i en mulig dom eller oppfatning hos subjektet. Dette utelukker at innhold som kan beskrives med konsepter, men som ikke krever at subjektet besitter disse, kan regnes som konseptuelt. Det andre punktet i stipuleringen sikrer at innholdet skal kunne relateres til andre innhold via relasjoner (deduktive, induktive og liknende), kort sagt kunne figurere som premiss i slutninger.

Første premiss for CR:

[G]iving reasons involves identifying certain relevant propositions – those contents which figure as the premises and conclusions of inferences explicitly articulating the reasons involved (Brewer 2005, s. 219).

Grunner handler om å relatere proposisjoner, å vise hvorfor og hvordan visse aspekter i en situasjon er relevant for et subjekts tanke eller handling. Når man gir et subjekts grunn for noe plasserer man grunnen i sammenheng med det grunnen er ment å støtte, og viser hvorfor det er rasjonelt eller riktig for subjektet å gjøre som det gjør. I følge Brewer er rasjonalitet et domene som påkrever, dersom man skal vise at en oppfatning eller handling er rasjonell, at grunnen kan plasseres i et deduktivt (eller annen type) gyldig argument (Brewer 2005, s. 218). Konklusjonen, det vil si oppfatningen eller handlingen, må vises riktig i lys av grunnen og normene som styrer domenet, i dette tilfellet rasjonalitet¹³.

Grunner må altså stå i relasjoner til det de grunngir, de er premisser i argumenter som rimeliggjør en konklusjon. Argumenter viser hvordan proposisjoner henger sammen. Perseptuell erfaring må derfor ha proposisjonalt innhold om det skal figurere i grunngivende relasjoner. Merk at dette premisset ikke kan hevde, dersom det skal figurere i et argument *for* konseptualisme, at proposisjoner må være konstituert av konsepter som subjektet besitter. Det ville implisert posisjonen direkte sammen med et premiss om at perseptuell erfaring har proposisjonalt innhold. Det er ikke noe i veien for at en ikke-konseptualist kan hevde at perseptuell erfaring har proposisjonalt innhold uten å være konseptualist¹⁴, og denne muligheten må være åpen dersom Brewers argument skal kunne etablere konseptualisme. Proposisjoner kan ikke begrenses til det man tradisjonelt tenker på, altså innholdet i proposisjonale holdninger som ønsker og oppfatninger som kan fanges språklig. Proposisjoner må være en videre kategori enn dette dersom Brewer skal kunne bruke premisset i argumentet for konseptualisme.

Med grunner identifisert som relevante proposisjoner som står i en deduktiv (eller annen) relasjon til innholdet det skal underbygge begrenser Brewer grunner ytterligere. Grunner er noe som må identifiseres fra subjektets perspektiv:

¹³Med «normer som styrer domenet» menes her de regler, normer og prinsipper som sier noe om hvilke betingelser som må være oppfylt for at en handling eller oppfatning skal være rasjonell. Kort sagt den bakgrunnen som skaper «bør».

¹⁴Et forslag til hvordan en ikke-konseptualist kan forstå perseptuelt innhold finnes i Byrne (2005). En mulighet er å la innholdet bestå av «mulige verdener»-proposisjoner (Byrne 2005, s. 239). For å følge Byrnes eksempel; man ser på et blått objekt. Man kan da si at innholdet i erfaringen er proposisjonen {w | o er blå i w} hvor o er objektet og w er alle mulige verdener, og erfaringens innhold blir alle mulige verdener der o er et objekt som er blått.

We are interested...only in reasons *for the subject* to do these things [overganger osv]...These must be the subject's *own* reasons, which figure *from her point of view*, in virtue of her being in the sense experiential states which provide such reasons (Brewer 2005, s. 219).

Brewer ser her ut til å skrive i tråd med skillet til Byrne som ble antydnet i innledningskapittelet. Byrne trekker opp forskjellen mellom det å *ha* en grunn og handle på *bakgrunn* av en grunn (Byrne 2005, s. 238). Det kan være mange omstendigheter rundt et subjekt som gjør at det må sies å ha grunn for å handle på en bestemt måte eller forme en bestemt oppfatning. Men det å ha en grunn må ikke forveksles med det å benytte seg denne grunnen, eller la den være det som faktisk brukes for å forme en oppfatning. Som det går frem av sitatet er Brewer interessert i grunner subjektet handler, eller former oppfatninger, på bakgrunn av. Det er ikke nok at det *finnes* en grunn som rimeliggjør en oppfatning hos subjektet. Grunnen må identifiseres ut fra subjektets eget perspektiv, og være det subjektet selv *faktisk* underbygger oppfatningen sin med. Brewer er ikke interessert i mulige rekonstruksjoner som gjør det rasjonelt for et subjekt å handle eller tenke på en bestemt måte, proposisjonen som identifiseres som grunn må ha vært, på en eller annen måte, det grunnlaget som faktisk underbygger subjekts oppfatning fra subjektets perspektiv.

De to premissene, i følge Brewer, etablerer CR. Perseptuell erfaring skal være grunnleggende for subjektets perseptuelle oppfatninger. Erfaringen må ha proposisjonelt innhold, siden grunnleggende relasjoner involverer å identifisere relevante proposisjoner og plassere de i argumenter. Videre skal grunnen, den relevante proposisjonen, være subjektets egen, ikke en ekstern (for subjektet) betingelse som er oppfylt. Dermed må innholdet i den relevante proposisjonen være av en slik karakter at det krever at subjektet besitter konseptene som konstituerer det. Man er fremme ved CR. Subjektet må besitte konseptene som konstituerer innholdet, hvis ikke, skriver Brewer:

...even though being in such states may make it advisable, relative to a certain end or need, for her to make the judgement or hold the belief in question, it cannot provide *her own* reason for doing so (Brewer 2005, s. 219).

Argumentet for CR er problematisk, og jeg vil om noen avsnitt se nærmere på om premissene kan aksepteres av en ikke-konseptualist, og likevel forkaste konklusjonen. En bekymring knyttet til argumentet går i retning av at Brewer ser ut til å forutsette at det bare er konseptuelt

innhold som kan gi grunner subjektet selv er *klar over* er grunner. Hvordan konseptuelt innhold muliggjør dette ble antydnet noen seksjoner tilbake; semantiske og logiske relasjoner relaterer innholdet til andre (konseptuelle) innhold, og subjektet vil, om det faktisk griper innholdet i den perseptuelle tilstanden, ha oversikt over hva den gitte perseptuelle tilstanden faktisk begrunner av (perseptuelle) oppfatninger. Problemet, om argumentet for CR faktisk forutsetter at bare konseptuelt innhold kan gi grunner subjektet er klar over, er at det ikke kan motivere konseptualisme på den måte Brewer søker. De to stegene Brewer er avhengig av for å etablere premisset (CR) han bruker for å argumentere for posisjonen, kan ikke gjøre forutsetninger om at grunner må forstås i den ene eller andre retningen. Motivasjonen for CR må være nøytral med hensyn til dette. Dersom det ene steget i motivasjonen for CR faktisk forutsetter at bare konseptuelt innhold vil kunne møte kriteriene som stiller, har man argumentert sirkulært for konklusjonen (CR). Dette vil ha som konsekvens at det generelle argumentet for konseptualisme ikke får noen kraft: man har bare antatt at grunner må være konseptuelle, noe som uavhengig av posisjonen skulle motiveres for så å etablere posisjonen.

Men hva med premissene for CR, er de i utgangspunktet problematiske, eller kan en ikke-konseptualist på overflaten akseptere dem (uten å akseptere konklusjonen)? Hvis det er tilfelle at premissene kan møtes, og konklusjonen forkastes, vil dette gi en ytterligere indikasjon på at Brewer ikke kan bruke CR og tvinge gjennom konseptualisme som posisjon.

Det første premisset er kanskje potensielt sett mest kontroversielt, i og med at det, i tråd med Brewers forståelse, impliserer at proposisjoner ikke kan ha konseptuelt innhold. Det skal ikke tas stilling til hva slags innhold proposisjoner har eller hva de er bygget opp av her, men nøye oss med å påpeke at en ikke-konseptualist kan godta at grunner handler om å identifisere relevante proposisjoner, så fremt disse har et innhold som kan kalles ikke-konseptuelt. Siden Brewer ikke kan forutsette en bestemt forståelse av hvordan innholdet i erfaringen er bygget opp gjennom dette premisset, ser det ut til å kunne inkludere det en ikke-konseptualist som Peacocke kaller representasjonelt innhold. Hvis det ikke ligger noen føringer på at en proposisjon må være konsituert av konsepter ser det ut til at en ikke-konseptualist kan godta at perseptuelt innhold kan gå under betegnelsen proposisjonelt, da innholdet er strukturert og evaluerbart i kraft av å være representasjonelt.

Det andre premisset for CR, som sier at de relevante proposisjonene, innholdet i de perseptuelle tilstandene, må være subjektets egne grunner for å danne perseptuelle oppfatninger ser også ut til å være noe en ikke-konseptualist kan akseptere. Dette vil bli klarere i neste kapittel, da Peacockes konkrete forslag til hvordan rasjonelle overganger fungerer vil bli

lagt frem. Det kan noteres at perseptuell erfaring er ment å gi grunnlaget for konseptualisering av innholdet, slik at perseptuelle oppfatninger er knyttet til erfaringen. Det er ihverfall ikke i overflaten noe som tyder på at dette ikke vil ta vare på at den perseptuelle erfaringen og innholdet i den er subjektets egen grunn eller utgangspunkt for å konseptualisere og danne seg en oppfatning.

Som de foregående betraktningene antyder, kan det se ut som om Brewers premisser for CR kan aksepteres av en ikke-konseptualist, som samtidig kan forkaste konklusjonen. Dette kan tyde på at Brewer trenger flere premisser for å etablere CR enn de han gjøre rede for, og dermed vil argumentet for konseptualisme svekkes.

2.5 McDowells innvending som utfordring

Selv om det kan betviles hvorvidt McDowell og Brewers betraktninger etablerer konseptualisme direkte, og dermed kan brukes til å forkaste ikke-konseptualisme, skal de ikke avskrives. McDowell peker på noe vesentlig når det gjelder å forstå hva rasjonelle overganger bør bestå av. Betraktninger i retning av at grunner bør være noe som identifiseres ut fra subjektets perspektiv, som det subjektet faktisk bruker for en overgang, synes intuitivt sterkt. Oversikt og evaluering virker også rimelig å knytte til grunner hvis man vil at det å ha en oppfatning på bakgrunn av noe annet skal inkludere at subjektet faktisk anerkjenner og ser rekkevidden av den tilstanden som skal grunngi. Om perseptuelle tilstander skal sies å være grunner, kan det virke rimelig at noe må sies om hvordan innholdet i perseptuelle tilstander kan oppfylle betraktninger av denne typen.

McDowells betraktninger er i tråd med det man innledningsvis antydte som internalistisk forståelse av berettigelse; subjektet må ha tilgang til faktorene som berettiger. Subjektets perspektiv er essensielt i den forstand at det må kunne kjenne til hva det har grunnlag for å innta av oppfatninger. Dette er som nevnt i innledningskapittelet ikke den eneste måten å forstå hvor berettigelse kommer fra, men dersom man ønsker å si noe om berettigelse i forhold til grunner og subjektets forståelse av grunner, synes McDowells internalistiske betraktninger om oversikt og evaluering å få en viss kraft. I neste kapittel vil Peacockes syn på rasjonelle overganger skisseres, og det vil bli klart at han ønsker å imøtekomme McDowell, og snakke om perseptuelle grunner. Peacocke vil dog ikke følge McDowell til punkt og prikke, men argumentere for at berettigelse også ligger utenfor subjektets perspektiv. I kapittel 4 vil et annet alternativ til hvordan ikke-konseptualisten kan

snakke om grunner skissert, og også her vil McDowells betraktninger danne bakteppe for posisjonen, nettopp som et utgangspunkt til kriterier som bør oppfylles dersom man vil snakke om grunner.

Appendix: Brewers posisjon

Jeg vil i dette appendixet gi en kort skisse av et alternativ til ikke-konseptualisme. Posisjonen vil ikke diskuteres, men settes opp som et illustrerende eksempel på hvordan innhold kan forstås av en konseptualist. Bill Brewer legger i *Perception and Reason* (1999) frem et syn på perseptuell erfaring og innhold, og dette innholdet er konseptuelt. Hva slags konsepter og hvordan dette innholdet er gitt vil forsøksvis skisseres i det følgende for å gi en idé om hvordan konseptuelt innhold kan berettige perseptuelle oppfatninger.

Som nevnt i innledningskapittelet synes perseptuell erfaring å representere verden rikere enn subjektets konseptuelle apparat. Noen ikke-konseptualister har utviklet dette poenget til et argument for ikke-konseptualisme, men som det ble antydnet i innledning kan det innvendes at hvilke konsepter perseptuell erfaring i så fall er gitt med ikke kan begrenses til generelle termer som for eksempel *rød* og *firkant*. Demonstrative konsepter kan tilsynelatende representere like fint som nyansene gitt i erfaringen.

For Brewers posisjon er dette essensielt. Perseptuelle tilstander er, i følge Brewer, gitt med et demonstrativt konseptuelt innhold. Dette innholdet kommer subjektet i besittelse av ved å aktivt stå i relasjon til objekter i omgivelsene (den ytre/eksterne verden). Med «aktivt» menes det at subjektet retter sin oppmerksomhet *mot* objekter i omgivelsene (Brewer 1999, s. 185). Konseptene som konstituerer innholdet er et resultat at subjektet retter sin oppmerksomhet mot objekter, og involverer ikke refleksjon eller resonnering (Brewer 1999, s. 185).

Innholdet subjektet kommer i besittelse av ved å rette sin oppmerksomhet mot objekter i sine omgivelser er altså gitt med demonstrativer. Typisk vil slike innhold være på formen «den tingen der er slik». Brewer vil vise at det å gripe (grasp) et slikt demonstrativt innhold vil gi subjektet berettigelse for andre (konseptuelle) innhold, i form av for eksempel oppfatninger. Å holde et demonstrativt innhold vil kunne gi en grunn til å akseptere relaterte oppfatninger.

Hvordan individueres demonstrativt innhold? For å individuere perseptuelt innhold er essensielt å koble innholdet til den som erfarer. For å kunne referere til den ytre verden, plukke ut et unikt punkt/område, må man ha med perspektivet til subjektet som erfarer (Brewer 1999, s. 188-189). Referanse til den ytre verden blir derfor essensielt sett erfaringsbasert, for bare når man har med subjektets egosentriske perspektiv kan man utelukke det Brewer kaller «massive reduplication», det vil si å unngå det problemet at det kan være flere steder som oppfyller rent deskriptive beskrivelser av et sted. For å utelukke dette må subjektets posisjon tas i betraktning (Brewer 1999, s. 194).

For å plukke ut et unikt perseptuelt innhold må man altså benytte seg av subjektets perspektiv. Videre er det slik at subjektet, for å gripe at det finnes objekter *uavhengig* av subjektets bevissthet, må vite at objektene han persiperer like godt kunne blitt persipert fra andre perspektiver. Subjektet må vite at objektene det erfarer ikke er avhengig av akkurat det perspektivet subjektet er i nå, men kunne like godt blitt erfart fra et annet sted (Brewer 1999, s. 194).

For å oppsummere: Subjektet kommer i besittelse av et gitt demonstrativt innhold ved å forstå at han persiperer objektene rundt seg relativt til sitt eget perspektiv (Brewer 1999, s. 197). Det demonstrative innholdet av typen *den tingen der er slik* utnytter at subjektet står i en egosentrisk relasjon til objektet. Subjektet har en tanken om at den tingen er slik fordi det fremstår slik i erfaringen, og man kobler altså sammen hvordan noe fremstår (appears) *slik* med demonstrativet, *det der*.

Perseptuell erfaring er altså gitt med et demonstrativt innhold, og Brewer gjør seg dermed følgende betraktning:

Furthermore, contents of the form «that is thus» are perfectly capable of constituting a premise or the conclusion of inferences of various kinds. Perceptual experiences therefore have representational contents which are characterizable only in terms of concepts which the subject himself must possess... (Brewer 1999, s. 203).

Perseptuell erfaring med denne typen innhold kan stå i relasjoner til andre (konseptuelle) innhold. Brewer påpeker i sitatet overfor at perseptuell erfaring kan være premisser i argumenter, og dermed relateres logisk til andre innhold. Perseptuell erfaring kan dermed berettiget oppfatninger på mer eller mindre samme måte som oppfatninger berettiger andre oppfatninger.

Hvordan gir perseptuell erfaring skissert på denne måten subjektet grunner for å akseptere innholdet det blir presentert for? Brewer skriver:

...a perceiving subject of such contents necessarily recognizes that the way things currently appear to him is the joint upshot of the way things are anyway...and his current point of view upon them...He is necessarily alive to the possibility of alternative presentations of *that very thing's being just thus*, from different points of view or in different circumstances. It is this, I claim, which provides him with a reason to endorse those very contents in belief (Brewer 1999, s. 203-204, note utelatt).

Subjektet har altså en grunn for å akseptere et gitt innhold fordi dette innholdet er et resultat av at ting er slik innholdet presenterer det å være¹⁵, ved å gripe innholdet forstår subjektet at det persiperer verden slik den er. Gitt noen kriterier subjektet må oppfylle (for eksempel åpenhet til alternative måter å erfare objektet på) vil det at subjektet holder et gitt perseptuelt innhold gi det en grunn for å akseptere det.

Det må nevnes at grunnen den perseptuelle tilstanden gir for å akseptere et gitt innhold er åpen for revidering og refleksjon, og kan forkastes dersom det finnes motstridende grunner for det (Brewer 1999, s. 205). Men det å besitte et gitt perseptuelt innhold gir altså en prima facie grunn for å akseptere at ting er slik det fremstår.

¹⁵Brewer knytter det at subjektet anerkjenner at hvordan noe fremstår i erfaringen er et resultat av at ting *er* slik til et begrep om «epistemic openness» (Brewer 1999, s. 2004).

3. Rasjonelle overganger og berettigelse

I dette kapitlet vil berettigelse og rasjonelle relasjoner undersøkes nærmere. Det sentrale spørsmålet er hvordan ikke-konseptualisten kan belyse overganger mellom perseptuelle tilstander og tilhørende oppfatninger som rasjonell eller berettiget.

I det følgende vil først Peacockes kriterier for når en overgang mellom en perseptuell tilstand og den tilhørende oppfatningen er rasjonell legges frem, og dette vil knyttes opp mot erfaringens ikke-konseptuelle innhold. Disse kriteriene er riktig konseptualisering og en rett til å ta det erfaringen presenterer for riktig. Peacocke argumenterer for sistnevnte punkt ved å trekke inn betraktninger rundt forklaring og evolusjon, og et alternativ til dette vil søkes. Tyler Burges posisjon rundt perseptuell berettigelse vil skisseres som en alternativ måte å etablere samme rett. Posisjonene vil settes opp mot McDowells betraktninger fra forrige kapittel, og det vil undersøkes hvordan de stiller seg i forhold til grunner og rasjonalitet. McDowells krav om oversikt og evaluering vil stå sentralt. Som vi skal se forsøker Peacocke et stykke på vei å møte disse betraktningene, mens Burge avviser dem som irrelevante i forhold til persepsjon og berettigelse.

3.1 Peacocke om rasjonelle overganger

I denne seksjonen vil det skisseres hvordan Peacocke tenker seg overgangen mellom perseptuell erfaring og tilhørende oppfatninger. Hva gjør en slik overgang rasjonell og en oppfatning berettiget, og hvordan relateres dette til erfaringens ikke-konseptuelle innhold? Utgangspunktet er at man skal kunne ta seg fra en (korrekt) perseptuell erfaring av noe, for eksempel et objekt med en bestemt egenskap, til en dom basert på denne erfaringen av typen «objekt x har egenskap F». Den perseptuelle erfaringens ikke-konseptuelle nivå må relateres til det konseptuelle innholdet i oppfatningen eller dommen. Peacocke setter opp to nødvendige betingelser som må være oppfylt for at en gitt overgang skal være rasjonell, og disse vil legges frem etter tur. Siden konsepter spiller en vesentlig rolle for å forstå overgangene, vil jeg innlede med noen bemerkninger om konsepter.

Grovt sett er konsepter, for Peacocke, individuert ved å spesifisere hva som skal til for å besitte eller mestre konseptet. Konsepter har et såkalt mestringsvilkår (possession condition); betingelser som sier noe om hva slags typer innhold et subjekt må være sensitiv

overfor for å kunne tilskrive konseptet, hvilke innhold som er tilstrekkelige for å kunne tilskrive konseptet (Peacocke 2001a, s. 252-53). For Peacocke ligger det ikke noe mer i et konsept enn en utdypning i forhold til hva slags kapasiteter og evner et subjekt som mestrer det må besitte (Peacocke 1992, s. 5). Konsepter spiller en viktig rolle i vår psykologi, og sånn sett vil kun egenskaper ved konseptene som handler om å mestre dem være viktige; egenskaper som ikke har med mestring å gjøre vil ligge utenfor psykologien, det vil si at de ikke vil spille en rolle for hvordan konseptene faktisk brukes kognetivt eller i subjektets psykologi; i oppfatninger, slutninger, refleksjon, overganger og liknende (Peacocke 1992, s. 5).

Som en illustrasjon på hva et mestringsvilkår for et konsept kan være, kan konseptet *konjunksjon* fungere som eksempel. For å besitte konjunksjon må man finne følgende overganger naturlig overbevisende (compelling): fra et premiss p, og et premiss q konkluderes det p C q; fra premisset p C q konkluderes det p; fra premisset p C q konkluderes det q. Når et subjekt besitter konseptet *konjunksjon* er det villig til å gjøre disse overgangene, uten at det må berettige overgangene videre med noe annet, teori eller liknende. Overgangene trenger ikke svare til noe mer, de har en primitiv status som gyldige (Peacocke 1992, s. 6).

Dette gir et ryddig og enkelt eksempel på hva som skal til for å besitte konseptet *konjunksjon*. Når det gjelder perseptuelle konsepteter, for eksempel farger, spiller det flere kompliserende elementer inn. Siden persepsjon nå engang er tema i denne oppgaven, ville det kanskje vært mer naturlig å velge et eksempel fra det domenet, men det spiller liten rolle for videre diskusjon av Peacocke hvorvidt man har en detaljert beskrivelse av perseptuelle konsepter i minnet, så lenge slike beskrivelser finnes¹⁶. Ingenting i det følgende vil avhenge av det.

3.1.1 Konseptualisering

Som nevnt er perseptuelt innhold et representasjonelt innhold, det har en spesifisering av hva som må være tilfelle i verden for at den perseptuelle erfaringen skal representere den (verden) riktig (correctness conditions). Når det har blitt utført en overgang vil konseptet brukt i oppfatningens konseptuelle innhold relateres til den perseptuelle erfaringen og dens «correctness condition». Det skjer ved at konseptet er individuert mot et ikke-konseptuelt innhold. Koblingen mellom individuering og ikke-konseptuelt innhold får man fordi konsepter individueres ut fra hva som skal til for å mestre dem, og «mestringsvilkår» er

¹⁶Se for eksempel (Peacocke 1992, s. 7-8) for konseptet *rød*.

knyttet opp mot hvilke typer (ikke-konseptuelt) innhold et subjekt må være sensitiv overfor for å kunne tilskrive et konsept korrekt. Det er altså en sammenheng mellom konsepter og ikke-konseptuelt innhold i form av førstnevntes rolle i sistnevntes betingelser for tilskrivelse. En substansiell oppgave for Peacockes teori blir å vise hvordan konseptets mestringsvilkår og det ikke-konseptuelle innholdet er relatert, og hvordan en overgang fra det ene (persepsjon) til det andre (oppfatning) bevarer sannhet. Oppgaven er:

...to show that the holding of the correctness condition for the nonconceptual content in question ensures the holding of the correctness condition for the conceptual content *That's F* (Peacocke 2001a, s. 254).

I «ensures» ligger det at teorien må vise hvordan det at et objekt eller egenskap er presentert i erfaringen på et gitt måte er tilstrekkelig til at et perseptuelt konsept kan tilskrives, og at et tilhørende konseptuelt innhold er korrekt. Dette skjer ved at konseptet som brukes i det konseptuelle innholdet (*That's F*) er individuert i forhold til et ikke-konseptuelt innhold; konseptets «possession condition» vil peke på hvilke (ikke-konseptuelle) innhold som er relevant for tilskrivelse av konseptet, og overgangen vil sikre at dersom det første (ikke-konseptuelle) innholdet møter betingelsene for å være korrekt, vil det siste (konseptuelle) innholdet også være korrekt.

Dette trinnet er ikke tilstrekkelig for en overgang å være rasjonell, kun nødvendig. Det som belyses i dette punktet er hvordan konseptualisering er sensitivt overfor ikke-konseptuelt innhold gitt i erfaringen, og hvordan et gitt innholds korrekthet bevares og sikres når en konseptualisering går riktig for seg. En viktig del av overgangen mellom det perseptuelle innholdet og et konseptualisert innhold vil involvere konseptualisering, og Peacocke peker her på en av relasjonene mellom de to type innholdene; et konsepts mestringsvilkår og (det ikke-konseptuelle) innholdet det er knyttet opp mot. Dette er selvsagt ikke hele historien, Peacocke må, som han sier i det forrige sitatet, vise *hvorfor* det er tilfelle at et gitt konseptuelt innhold (for eksempel *That's F*) blir bevart som korrekt dersom et gitt konseptuelt innhold (med correctness conditions) holder (obtains).

Et eksempel på trinnene i overgangen fra ikke-konseptuelt til konseptuelt innhold kan være klargjørende. Peacocke bruker perseptuell erfaring av en firkant som kvadrat eller likesidet, regulær diamant som illustrasjon. Et subjekt har en erfaring av et objekt x:

(iv) *x*, given in way *s*, has property *P*, given in way *W*.

(v) That object (given in way *s*) is square (Peacocke 2001a, s. 257).

Subjektets perseptuelle erfaringen (iv) har altså et representasjonelt innhold, og dette innholdet er spesifisert ved (blant annet) *hvordan* (the way) det er gitt. Konseptet brukt i (v), *kvadrat*, er individuert opp mot innholdet til den perseptuelle erfaringen man finner i (iv), det har mestringsvilkår knyttet til et ikke-konseptuelt innhold. Konkret når det gjelder overgangen til «objektet er firkantet» er dette en god overgang, en riktig konseptualisering, når subjektet i sin perseptuelle erfaring får gitt objektet med visse symmetreier. Hvilke symmetrier man erfarer at objektet tilfredsstiller er altså *hvordan* objektet er gitt. I tilfellet med firkanten vil symmetriene være viktig, for dersom objektet er gitt med andre symmetrier (feks symmetrisk om halveringslinjene til vinklene), vil det ikke-konseptuelle innholdet *ikke* korrekt kunne konseptualiseres som *kvadrat*, men som *likesidet*, *regulær diamant*. Merk at objektet, formen, er likt, men at hvordan det er erfart og orientert varierer. Mestring av konseptet innebærer å være sensitiv overfor innhold som er tilstrekkelig i forhold til tilskrivning av det, og spesifikt for kvadrat innebærer dette å være villig til å gjøre en overgang basert på å erfare objekter å tilfredsstille symmetrier om midtnormalene.

Korrekt konseptualisering er en nødvendig, men ikke tilstrekkelig, betingelse for at en overgang skal være rasjonell. Korrekt konseptualisering sikrer at innholdet i en perseptuell erfaring blir bevart, det vil si at innholdet har gitte «correctness conditions» (som blir oppfylt), som blir bevart slik at det konseptuelle innholdets sannhetsbetingelser også er oppfylt. For at overgangen skal være rasjonell, eller berettiget, må et ytterligere krav oppfylles. Dette går på at subjektet må ha rett til (entitled) å ta sin perseptuelle erfaring for det den er, eller i Peacockes terminologi, «at face value». Kort sagt betyr dette at subjektet har rett til å anta at det den perseptuelle erfaringen representerer som riktig faktisk er tilfelle.

3.1.2 Peacockes begrep: «at face value»

For at en overgang skal være rasjonell, må subjektet være berettiget til å ta erfaringen for det den er (at face value) (Peacocke 2001a, s. 254). To spørsmål melder seg umiddelbart. Hva vil det si å ta perseptuell erfaring for det den er, og når er man berettiget til å gjøre nettopp det? Et tredje spørsmål jeg vil forsøke å besvare og reflektere rundt er hvorfor man eventuelt er berettiget til å ta erfaringen for det den er i gitte situasjoner. Jeg vil ta for meg disse etter tur.

Peacocke skiller mellom tre nivåer innenfor berettigelse knyttet til å ta perseptuell erfaring for det den er (at face value) (Peacocke 2004, s. 60-65). Det første nivået er instanser der et subjekt har grunn til å stole på sin perseptuelle erfaring og gjøre en overgang: konkrete eksempler der subjektet er berettiget og rasjonelt i å holde en oppfatning basert på perseptuell erfaring. Det andre nivået er en generalisering over disse instansene, en kondisjonal som sier noe om når og hvordan denne berettigelsen oppstår. Det tredje nivået er en forklaring på hvorfor generaliseringen holder. Jeg vil fokusere på nivå to, og skissere nivå tre.

Peacocke uttrykker generaliseringen, det andre nivået, på følgende måte:

A perceptual experience which represents a non-conceptual content as correct and which is instance-individuated with respect to that non-conceptual content is one that entitles a thinker to judge a conceptual content as correct, in the absence of reasons for doubt...¹⁷ (Peacocke 2004, s. 70).

Det må selvsagt avklares begreper i denne generaliseringen. Men først noen generelle punkter som relaterer dette til det foregående. Generaliseringen uttrykker altså det Peacocke legger i å ta perseptuell erfaring «at face value». Den artikulere hva som må være tilfelle for at et subjekts overgang fra en perseptuell erfaring til en oppfatning skal være rasjonell. Sentralt er fravær av grunner for å tvile på at erfaringen representerer korrekt. Gitt en begrensning på hva slags innhold erfaringen har (instance-individuated content), vil et subjekt kunne gjøre en rasjonell overgang (og være berettiget å holde tilhørende oppfatning) når det har en perseptuell erfaring som representerer et gitt innhold som korrekt og det er fravær av grunner for å betvile dette (og det ikke-konseptuelle innholdet konseptualiseres i tråd med beskrivelsene i forrige seksjon). Å kunne ta sin perseptuelle erfaring for det den er (at face value) involverer ikke noe mer enn dette. Kondisjonalen er ment å artikulere det som er grunntilstanden når det gjelder persepsjon: Når et subjekt har en perseptuell erfaring av noe som korrekt, så er det berettiget å gjøre en overgang til et konseptuelt innhold relatert til innholdet i erfaringen. Man har grunn til å stole på det erfaringen presenterer så lenge man ikke har indikasjon på at man blir forledet eller er i ekstraordinære omstendigheter (negative grunner).

Det er viktig å merke seg at Peacocke begrenser generaliseringen til å gjelde perseptuell erfaring som er «instance-individuated». Dette er grovt sett perseptuell erfaring

¹⁷Resten av setningen lyder: «when the non-conceptual content is in the range which canonically corresponds to the conceptual content». Dette påpeker at innholdet må være riktig konseptualisert for at subjektet skal være berettiget.

(med et gitt innhold) som er kausalt avhengige av verden, de trenger ingen ytterligere empirisk informasjon for å representere det de gjør. Et enkelt eksempel kan illustrere. En erfaring av et rødt objekt er «instance-individuated», mens en erfaring av et objekt *som* en datamaskin er det ikke. I sistnevnte erfaring er man avhengig av mer informasjon for at persepsjonen skal kunne representere objektet som en datamaskin, for eksempel hva som skal til for at objekt *er* en datamaskin. Det karakteristiske for «instance-individuated» perseptuell erfaring er relasjonen mellom verden og innholdet:

What makes these perceptions have the content they do is the fact that when the subject is properly related to the world the holding of these contents causally explains such perceptual experiences of their holding (Peacocke 2004, s. 69)¹⁸.

Jeg vil kort skissere hvordan Peacocke argumenterer for generaliseringen, hvorfor man har rett til å ta perseptuell erfaring for det den er (at face value). Det vil ligge utenfor denne oppgavens rammer å evaluere argumentet, men det vil likevel ha en verdi å se på en mulig måte å etablere denne retten. Forhåpentligvis vil det gjøre Peacockes kondisjonal mer forståelig å se hvordan den kan argumenteres for. I neste seksjon vil en alternativ begrunnelse for liknende rett undersøkes.

Man er altså berettiget å ta visse typer perseptuell erfaring *slik som det fremstår* for riktig, men hvorfor? Argumentet (Peacocke 2004, s. 98) lyder som følger.

[1] Experiences are complex events.

[2] As such, experiences are in need of complexity-reducing explanations.

[3] A natural-selection explanation of their occurrence meets the requirement of complexity reduction, and it is not clear that there is any other that does.

[K] The natural-selection explanation makes the content of the experiences it explains by and large correct.

¹⁸James Pryor (2000) har et liknende syn. Hans konklusjon er at man er *prima facie* berettiget perseptuelle oppfatninger som er det han kaller «perceptually basic». Denne kategorien oppfatninger har som kjennetegn at de ikke trekker inn andre proposisjoner (som man holder for korrekte) for å kunne oppfatte at den «perceptually basic» proposisjonen er korrekt (Pryor 2000, s. 538). Et eksempel på en slik «basic» proposisjon er «jeg ser lys foran meg». Denne proposisjonen vil være *prima facie* berettiget i fravær av negative grunner for å tvile på den. Pryors kategori er, i følge Peacocke, noe bredere enn hans egen «instance-individuation» (Peacocke 2004, s. 67, fotnote 18), men posisjonene minner om hverandre i struktur, om ikke i detaljer. Perseptuelle tilstander berettiger oppfatninger *prima facie* (i fravær av negative grunner), en berettigelse som ikke er avhengig av at subjektet bevisstgjør seg denne berettigelsen. Berettigelse for perseptuelle oppfatninger er en epistemisk status, til forskjell fra en aktivitet. Mer om dette senere.

Argumentet gjelder altså perseptuell erfaring som er «instance-individuated». Utgangspunktet for argumentet er at perseptuell erfaring er komplekse hendelser som trenger forklaring. Konklusjonen etablerer at innholdet i erfaringen stort sett er riktig, og dermed (stort sett) kan tas «at face value». Noen avklaringer i forhold til premiss 1 og 2: Med komplekse hendelser mener Peacocke samensatte fenomener som virker usannsynlige, og som trenger forklaring. Et eksempel er snøkrystaller (Peacocke 2004, s. 75), som utviser en spesiell symmetri og regularitet. At snøkrystaller har disse (komplekse) egenskapene må forklares: hvorfor er det slik at vannmolekylene orienterer seg i heksagonale figurer og ikke i andre geometriske former? En slik forklaring er komplekshetsreducerende når den kan gjøre rede for denne orienteringen uten å appellere til like komplekse betingelser i forklaringen. I tilfelle med snøkrystaller handler det om energibesparelse, temperatur og liknende. At perseptuelle tilstander er komplekse hendelser skulle være opplagt; et utall av faktorer, indre og ytre, bidrar til å gi opphav til et innhold i subjektet som representerer omgivelsene forsøksvis korrekt.

Premiss 3, evolusjonspremisset sier, noe forenklet, at den forklaringen som reduserer komplekshetsgraden til perseptuell erfaring best involverer å appellere til at evolusjonen, gjennom naturlig seleksjon, har utstyrt subjektet (i dette tilfelle mennesker generelt) med et perseptuelt apparat som fremstiller verden slik den er. Ved naturlig seleksjon vil det gi subjektet en fordel å ha et perseptuelt apparat som gir korrekt informasjon om omgivelsene. Siden mennesket har utviklet seg gjennom naturlig evolusjon virker det ikke urimelig å stole på sanseinntrykkene (med tidligere nevnte begrensninger) som korrekte. Peacocke har dermed vist hvorfor et subjekt, med fravær av negative grunner, kan stole på sine perseptuelle inntrykk som korrekte: fra naturens side er nemlig det perseptuelle apparatet utviklet for å gjøre dette, og som resultatet av at denne utviklingen har gått riktig vei, kan det sies at det perseptuelle apparatet fremstiller verden korrekt og man kan ta innholdet i perseptuell erfaring som korrekt.

Et essensielt punkt ved Peacockes posisjon er at subjektet ikke trenger å kjenne til kilden, eller hvordan, det er berettiget (Peacocke 2001a, s. 259; Peacocke 2004, s. 100). Hvorvidt en overgang er rasjonell er bestemt av om kriterier som ikke trenger å være tilgjengelige for subjektet. Både «at face value»-kriteriet og (riktig) konseptualisering krever ikke at subjektet er bevisst at dette gir berettigelse for oppfatninger. Slik sett ser det ut som om Peacocke stiller seg i en eksternalistisk posisjon i forhold til berettigelse, i tråd med skillet som ble trukket opp i innledningskapittelet – kilden til epistemisk berettigelse ligger utenfor

subjektets perseptiv. Spørsmålet som kan reise er hvorvidt Peacocke kan snakke om (perseptuelle) grunner for å holde en oppfatning, når subjektet tilsynelatende ikke trenger (eller har) oversikt over hvordan en gitt perseptuell tilstand støtter en oppfatning. Peacockes posisjon vil settes opp mot McDowells betraktninger senere i dette kapittelet, og det vil undersøkes nærmere om Peacocke har rom for å kunne tilskrive subjektet grunner. Oversikt over innholdene og refleksjon vil stå sentralt.

Jeg vil nå se på en alternativ begrunnelse for et syn som likner på Peacockes. Tyler Burge (2003) argumenterer for et syn der oppfatninger kan tilskrives epistemisk status uten å vite noe som helst om denne. Videre avviser han at denne statusen er grunnbasert. I det perseptuelle domenet har man ikke grunner, men kan likevel være berettiget (i en vid forstand), noe som går mot McDowell. Posisjonen er i så måte mer radikalt eksternalistisk enn Peacockes. Peacocke vil nærme seg en forståelse av perseptuell berettigelse som også inkorporerer snakk om grunner. Burge avviser dette og hevder at rasjonell tenkning, overveielse og refleksjon ikke er nødvendig.

3.2 Tyler Burge om perseptuelle oppfatningers epistemiske status

Tyler Burge legger i «Perceptual Entitlement» (2003) frem et syn som forsøker å etablere berettigelse som en bredere kategori enn grunnbasert berettigelse og subjektets aktive deltakelse i overganger. Jeg vil ta for meg dette synet, og forsøke å sette det i sammenheng med Peacocke.

Et av Burges hovedpoenger er at at epistemisk berettigelse ikke må begrenses til det man tradisjonelt mener med berettigelse, nemlig en grunnbasert relasjon, der en grunngivende tilstand støtter en annen ved å oppfylle de normene som gjelder innenfor domenet, for eksempel logiske og rasjonelle. Epistemisk status må forstås bredere enn dette, og han deler opp statusen i «warrant», «justification» og «entitlement»¹⁹. Den bredeste kategorien er her «warrant», som inkluderer de to andre som undergrupper (Burge 2003, s. 504). Det som kjennetegner «entitlement», som er den type berettigelse perseptuelle oppfatninger har, er at den ikke er grunnbasert, refleksjonsbasert eller krever at subjektet som besitter oppfatninger

¹⁹Her er det vanskelig å finne gode norske synonymer. Grunnbasert berettigelse passer med det Burge kaller «justification». I denne oppgaven vil berettigelse ses opp mot konkrete forslag til hvordan denne epistemiske statusen skal forstås og tilskrives, og det er ikke nødvendig å skille like nøyaktig i begrepsbruken som Burge her gjør. Det vil forhåpentligvis gå frem av sammenhengen hva slags forståelse man legger til grunn når begrepet dukker opp. Det gjøres poeng ut av skillet her for å tydeliggjøre at Burge selv forsøker å utvide termen i forhold til hvordan mange bruker den.

kan gi kilden til statusen (Burge 2003, s. 504). I det følgende vil jeg skissere hva som ligger i denne formen for berettigelse, og hvordan den relateres til debatten i det foregående.

Perseptuelle tilstander gir ikke grunner (Burge 2003, s. 528). Grunner er konseptuelle og har proposisjonalt innhold, innhold i perseptuelle tilstander er ingen av delene²⁰. Når det gjelder «entitlement», krever ikke statusen at subjektet har konseptualisert eller har til gang til *hvorfor* det har «entitlement» (Burge 2003, s. 521). Når man har oppfatning, en oppfatning basert på en perseptuell tilstand, er subjektet «entitled» til å holde denne oppfatningen uavhengig av kunnskap om hvorfor, så lenge subjektet har oppfylt visse eksterne kriterier. Disse kriteriene er: 1. det perseptuelle innholdet oppfatningen er basert på er formet gjennom omgang med omgivelsene og et pålitelig sanseapparat, og 2. oppfatningen er resultat av konseptualisering som har fulgt gjeldene epistemiske normer (Burge 2003, s. 548). Punkt 1 sier noe om hvordan perseptuelt innhold er individuert, og minner om Peacockes «instance-individuation»²¹, innhold individuert eksternt, i forhold til omgivelsene:

...the individuation and nature of perceptual states and perceptual beliefs are necessarily associated with relations between the perceiver and aspects of the environment. The nature of a perceptual state, as marked by its representational content, is partly determined by relations between the perceptual system...and features of the environment that cause instances of its states and that states of the system represent (Burge 2003, s. 511, note utelatt).

Om noen avsnitt vil dette relateres til hvordan perseptuelle oppfatninger er «entitled». Hvordan perseptuelt innhold er individuert spiller en direkte rolle som kilde for den epistemiske statusen.

Et vesentlig aspekt for å etablere Burges posisjon er følgende: «I think it apriori that a *representational* function of a psychological system of belief is to form true beliefs» (Burge 2003, s. 509). Et psykologisk system er her en samlebetegnelse på de funksjoner som finnes i et subjekts kognitive liv. Et perseptuelt apparat er en del av dette systemet, og det samme er (blant annet) evnen til å resonnere, konseptualisere og innta oppfatninger. Perseptuelle tilstander, som også sikter på å representere, har dermed også dette elementet: det sikter på å representere korrekt (Burge 2003, s. 511). I forhold til dette målet kan man si hva som er et epistemisk gode, nemlig å ha sanne oppfatninger eller representere omgivelsene korrekt.

²⁰Burge er sympatisk overfor ikke-konseptualisme, og ser ut til å holde posisjonen som plausibelt alternativ først og fremst for å tillate at dyr, samt «laverestående» subjekter uten konseptuelle kapasiteter og utviklet refleksjonsevne (spedbarn), kan ha berettigede (primitive) perseptuelle oppfatninger (Burge 2003, s. 525).

²¹Burge posisjon når det gjelder inviduering av innhold går under merkelappen «anti-individualism». Peacocke sier at hans «instance-individuation» minner om denne posisjonen (Peacocke 2004, s. 68).

Knyttet til dette målet har man normer som sier noe om hvordan disse målene oppfylles²². Disse normene, for korrekt representering, trenger ikke være bevisste eller følges intensjonelt. Normene er standarder som sier noe om når representasjoner er riktig, hva som må være oppfylt, ikke normer subjektet selv besitter og som rettleder adferden. Burge skriver: «Norms need not guide» (Burge 2003, s. 512). Normer sier noe om hvordan et system bør fungere i forhold til målene det har.

Selve bidraget til «entitlement» fra perseptuelle tilstander kommer i hovedsak fra to kilder. Den første fra hvordan perseptuelle tilstander er individuert. Noen avsnitt tilbake så vi at perseptuelle tilstander med representasjonelt innhold er dannet i kontakt med omgivelsene, kausal intraksjon, og at det perseptuelle apparatet har vært i riktig kontakt med objektene representasjonene i det perseptuelle innholdet refererer til. Dette skal sikre at man har en kontakt med de objektene den perseptuelle tilstanden representerer. Når man er i en tilstand som representerer et gitt objekt, er denne representasjonen, den mentale tilstandens innhold, individuert opp mot objektet det representerer. Dette gir et grunnlag for konseptualisering, som kan bevare korrektheten dersom den gjøres riktig.

Det andre elementet som bidrar er at det ligger en betingelse på at perseptuelle tilstander må være pålitelig korrekte i subjektets normale omgivelser²³ (Burge 2003, s. 532). Poenget med disse to punktene er å etablere at de perseptuelle tilstandene har bygget inn i seg elementer av riktig representasjon, det å representere korrekt, og gjøre dette pålitelig og stabilt. Dette er et kjennetegn ved tilstandene, hvordan de er formet, og ikke noe man finner ut av ved erfaring eller observasjon. At de har denne egenskapen gjør at de kan gi «entitlement» til perseptuelle oppfatninger. Dersom en perseptuell tilstand skal bidra til epistemisk status (warrant) for en perseptuell oppfatning, må den være en sikker vei til korrekt representasjon og sannhet. Perseptuelle tilstander, slik Burge individuerer dem, er nettopp dette, de har innebygget at de representerer korrekt og pålitelig i sine normale omgivelser, og dette bidrar til innholdet. Derfor kan de være grunnlag for «entitlement» (Burge 2003, s. 534.)

Som nevnt holder Burge at perseptuelt innhold er ikke-konseptuelt. Siden oppfatninger har konseptuelt innhold, må noe sies om konseptualisering. Dette er et viktig element for «entitlement». Konseptualisering er en normstyrt overgang, som skal sikre at oppfatningene

²²For Burge er ikke korrekt representasjon og sanne oppfatninger knyttet direkte til at dette er et generelt gode for et subjekt, for eksempel knyttet til overlevelse, men er ment å ha en objektiv posisjon, et faktum knyttet til hva det vil si å sikte på å representere noe (Burge 2003, s. 510).

²³Om «normale omgivelser» skriver Burge: «The normal environment is the one by reference to which the perceptual content of the perceptual state is explained and established» (Burge 2003, s. 532).

som blir dannet bevarer referanse til de samme objektene og egenskapene persepsjonen representerer. (Burge 2003, s. 542). Overgangen må bidra til å bevare innholdet gitt fra persepsjon, og dette må gjøres pålitelig (reliable). Det positive bidraget perseptuelle tilstander gir «entitlement» skal overføres til oppfatningen, den konseptuelle tilstanden²⁴. Normene som gjelder for konseptualisering trenger ikke kjennes av subjektet (Burge 2003, s. 540). Det er videre verdt å merke seg at det ikke er overgangen som har epistemisk status, kun den perseptuelle oppfatningen (Burge 2003, s. 540, fotnote 27). Dette skiller seg altså fra Peacocke, som holder at subjektet gjør en rasjonell *overgang* når det oppfyller visse betingelser.

Videre regner ikke Burge perseptuelle tilstander som grunner, og dette er det viktigste skillepunktet. Grunner er proposisjonale og konseptuelle, de tilhører andre deler av det psykologiske systemet enn persepsjon (Burge 2003, s. 540, fotnote 27). Perseptuelle oppfatninger og deres «entitlement» kan revideres og forkastes på bakgrunn av grunner, men tilstandene selv er ikke grunner og perseptuelle oppfatninger holdes ikke på bakgrunn av grunner, og viktigere: «...at least not reasons available to the entitled individual» (Burge 2003, s. 547).

Oppsummert kan posisjonen til Burge sies å artikulere hvordan gitte perseptuelle oppfatninger har en positiv epistemisk status (entitlement), denne statusen avhenger av hvordan perseptuelt innhold er formet (pålitelig) med omgivelsene, og at konseptualisering av dette innholdet har skjedd i samsvar med gjeldene normer. Perseptuelle tilstander er ikke grunner i noen vanlig forstand, og den epistemiske statusen avhenger ikke av subjektets tilgang til hvorfor gitte oppfatninger har denne statusen. Subjektet *kan* plassere sin erfaring i sammenheng med andre oppfatninger, den kan reflekteres over. Men dette er ikke primærkilden. Burge skriver: «...such meta-inferences are supplementary justifications, at best» (Burge 1999, s. 233). Hovedkilden er å ha perseptuell erfaring, noe som ikke krever konseptene som forklarer hvorfor man har rett til (entitlement) den besemte perseptuelle oppfatningen.

Hvor like, eventuelt ulike, er Peacocke og Burges respektive posisjoner? Begge ser ut til å la berettigelse i perseptuell sammenheng komme fra to hovedkilder. Den ene er riktig konseptualisering, den andre er subjektets omgang med omgivelsene og individuering av innhold. Hvordan de to utdyper det siste punktet, og knytter det til den epistemiske statusen er

²⁴Det er en rekke betingelser for konseptualisering og overgangen. Disse er mindre viktige her, men kan nevnes. Det må være en kausal sammenheng mellom den perseptuelle tilstanden og oppfatningen, subjektet må være kompetent til å konseptualisere, samt nevnte bevaring av referanse (Burge 2003, s. 541).

dog ikke helt likt. Burge prøver å etablere at perseptuelle oppfatninger får sin epistemiske status av at de både søker å representere verden riktig, og får sitt innhold individuert i forhold til objektene det representerer. Peacocke knytter berettigelse opp mot fravær av negative grunner, siden det perseptuelle apparatet søker å representere korrekt. Som vi så bruker Peacocke evolusjon og overlevelse for å etablere rimeligheten av dette; siden arten overlever og baserer seg på korrekt representasjon, så er det en indikasjon på at representasjon stort sett går riktig for seg. Man er dermed berettiget til å ta det persepsjon presenterer for riktig (at face value). En annen forskjell mellom de to posisjonene går på hva som får epistemisk status, Peacocke sier at overgangen mellom innholdene (potensielt sett) er rasjonell, mens Burge kun vil tilskrive oppfatningen epistemisk status. Denne forskjellen virker ikke vesentlig. Peacocke vil kunne si at en oppfatning som er dannet med en rasjonell overnngang er berettiget og har en positiv epistemisk status. Det er ikke overgangen selv som er poenget i hans teori, men at den leder frem til oppfatninger som er av positiv epistemisk valør. Begge ender i samme punkt, subjektet har oppfatninger som er berettiget i en eller annen forstand, på bakgrunn av en perseptuell tilstand.

Selv om detaljene rundt hvor denne epistemiske statusen får sitt bidrag fra er ulik, er det noe vesentlig likt i posisjonene. Begge legger kilden til berettigelse, eller «entitlement» i Burges begrepsbruk, utenfor subjektet. Det kreves ikke at subjektet kjenner til hvorfor det er berettiget til å holde visse perseptuelle oppfatninger. Hovedkilden til epistemisk status går ikke gjennom resonnering, refleksjon og bevissthet rundt hva man bør innta av oppfatninger, men er snarere en «grunnposisjon» sikret av visse aspekter rundt individuering av innhold, korrekt representasjon og konseptualisering (i tråd med gjeldende normer).

I denne oppgaven er dette et interessant punkt, da det sier noe substansielt om hvordan perseptuell berettigelse fungerer. For Burge og Peacocke er det ikke nødvendig at subjektet har et bevisst forhold til hva som gjør det berettiget, så lenge de eksterne kriteriene er oppfylt er det sikret statusen. Dette betyr ikke at man ikke *kan* ha tilgang til hvorfor man er berettiget. Som vi så i første kapittel knytter McDowell berettigelse og grunner tett opp mot subjektets perspektiv og mulighet for evaluering og oversikt. Subjektet må ha oversikt over hva det har grunner for dersom det skal være berettiget. Burge ser ut til å avvise et slikt krav som mindre viktig. Som vi så noen avsnitt tilbake er dette i beste fall et supplement. Om subjektet reflekterer over sin erfaring kan det plassere den i sammenheng med andre mentale (konseptuelle) tilstander, og dette kan av og til være hensiktsmessig, men den epistemiske statusen påvirker det ikke. At berettigelse for perseptuelle tilstander er grunn- og

refleksjonsbasert avvises av Burge; dette er ikke eneste måten å tenke berettigelse på. Dette gir et ekko av Crispin Wrigh, som i forrige kapittel påpekte at McDowells innvending mot ikke-konseptulisme ser ut til å forutsette det han kalte en «quasi-inferential» forståelse av berettigelse. Burges posisjon kan sees på som en måte å skissere berettigelse som ikke baserer seg på denne forståelsen. Det samme gjelder Peacocke, men som det vil bli klart i neste seksjon, går han langt på vei McDowells betraktninger mer positivt i møte, og forsøker å skissere hvordan ikke-konseptualisten kan snakke om grunner, selvom epistemisk berettigelse er sikret uavhengig av grunner.

Jeg vil si mer om grunner og berettigelse mot slutten av kapittelet når Peacockes forslag er på plass, men avslutningsvis peke på noen aspekter ved Burges teori som virker å være velmotiverte. Burges utgangspunkt for posisjonen sin er å unngå det han kaller «over-intellektualisering» (Burge 2003, s. 503). Over-intellektualisering er kort fortalt å kreve at subjekter er bevisste og reflekterte i områder der dette ikke virker rimelig. Persepsjon er et slikt område, der krav om bevisste og reflekterte overganger ser ut til å være et strengt krav. I følge Burge harmonerer slike kriterier for rasjonalitet og berettigelse dårlig med hvordan persepsjon ser ut til å fungere. Et annet problem med å over-intellektualisere persepsjon er at mer primitive subjekter uten velutviklede konseptuelle kapasiteter ikke kan tilskrives oppfatninger med positiv epistemisk status (Burge 2003, s 503-504). Å unngå å gjøre overgang mellom persepsjon og oppfatninger bevisst og refleksjonsstyrt har en viss intuitiv apell, svært få av oppfatningene man danner seg på bakgrunn av det man ser synes å være formet i tråd med en bevisst prosess, snarere dukker de opp mer eller mindre automatisk. Burges prosjekt er i tråd med dette velmotivert, det skisseres et alternativ til hvordan man kan være berettiget uten å ha et bevisst forhold til overgangen. En slik intuisjon kan fordre en viss omdreining i hvordan man bør tenke rundt berettigelse. Istedenfor å søke teorier som gjør subjektet aktivt, kanskje heller se mot alternativer som artikulerer hva i omgivelsene som gjør at visse typer oppfatninger er berettigede.

En annen grunnintuisjon Burge (og Peacocke) ser ut til å bevare, er at vi stort sett tar for gitt det vi får presentert fra sansene, det holdes som riktig inntil man får klare indikasjoner på at man ikke bør stole på de perseptuelle inntrykkene. Det er ikke nødvendig å gjøre subjektet til en kritisk, overveiende tenker; persepsjon fungerer stort sett som den skal. En vesentlig mengde av våre perseptuelle tilstander som representerer verden på en bestemt måte er riktige. Mengden virker så overveldende stor at det ikke virker urimelig å si at en perseptuell representasjon i seg selv er en indikasjon på at ting er slik den representerer det å

være. Det vil finnes unntak, illusjoner og liknende, men virker mer som «kuriosa» enn som et vesentlig problem å komme rundt for en teori om berettigelse. Burges posisjon virker sterk i forhold til å artikulere hvorfor vi har en grunnleggende rett til å ta det persepsjonen representerer for gitt samtidig som man er berettiget.

Men behovet for å snakke om grunner forsvinner ikke helt med Burges forslag. Nå avviser Burge dette behovet eksplisitt, men man sitter likevel igjen med et visst «etterslep» fra McDowell. Selvom Burge kan ha rett i at perseptuelle overganger skjer ubevisst og mer eller mindre automatisk, er det også noe grunnleggende over det å kunne snakke om grunner når det gjelder perseptuelle oppfatninger. Man vil i tilfeller der man blir spurt om hvorfor man holder en gitt perseptuell oppfatning straks peke på et perseptuelt inntrykk som grunn – man ser et objekt eller egenskap foran seg. Nå avviser ikke Burge at det er mulig å snakke om grunner på denne måten, men det har ingen substansiell plass i hans teori. Grunner gir ikke berettigelse. I tillegg sier ikke Burge noe om hva som skal til for å snakke om grunner, selv som supplement til berettigelsen man allerede har. Dette virker nødvendig, og her kommer McDowell tilbake med sine kriterier for hva grunner må oppfylle for å være nettopp *grunner*. Jeg vil i neste seksjon se nærmere på hvordan Peacocke vil muliggjøre å la perseptuelle tilstander være grunner.

3.3 Peacocke om perseptuelle grunner

Som vi har sett skisserer både Peacocke og Burge mulige måter å tenke på hvordan perseptuelle tilstander er berettiget eller rasjonelle. Burge går så langt som å avise at grunner er relevant i forhold til perseptuelle oppfatninger, men Peacocke vil forbeholde seg retten til å si at en perseptuell erfaring av noe kan være en grunn for en tilhørende oppfatning. Et problem for ikke-konseptualisten knyttet til det å snakke om grunner, er å komme rundt det faktum at ikke-konseptuelt innhold ikke direkte kan figurere i tanker og oppfatninger. Som McDowells innvending sier; oversikt og evaluering krever konseptuelt innhold. Dette fordi man da kan, i sin kritiske (konseptuelle) tenkning, tenke på hva erfaringen gir grunn for å tro.

I denne seksjonen vil det undersøkes nærmere hvordan Peacocke kan la erfaringens ikke-konseptuelle innhold være grunner, og det vil undersøkes hvordan han kan møte krav om oversikt og evaluering. Hvordan kan et subjekt ha oversikt over de to innholdene? Kan subjektet tenke på sin perseptuelle erfaring og se hvordan den støtter en tilhørende oppfatning? For Peacocke er svaret ja, og svaret ser ikke ut til å forutsette at innholdet i den

perseptuelle tilstanden er konseptuelt. En måte å utbrodere oversikten mellom innholdene på er ved å referere til den perseptuelle erfaringen ved hjelp av et demonstrativ. Demonstrativet *den måten* (that way) plukker ut den relevante biten av erfaringen, og muliggjør at subjektet kan spørre seg hvorvidt noe presentert på *den måten* er en grunn for å tro at et objekt er slik-og-slik (Peacocke 2001a, s. 255). Peacocke tillater altså at noe konseptuelt kan plukke ut det ikke-konseptuelle innholdet, uten at dette krever at innholdet *selv* er konseptuelt. Siden demonstrativet opplagt er konseptuelt og kan stå i semantiske relasjoner til andre (semantiske) innhold, vil erfaringens ikke-konseptuelle innhold stå i en (indirekte) relasjon til en dom eller oppfatning basert på erfaringen. Peacockes poeng er at så lenge man kan tenke på det ikke-konseptuelle innholdet så kan man evaluere hvorvidt det står i rasjonelle relasjoner til andre innhold (Peacocke 2001a, s. 256). Dette ser ut til å løse problemet reist innledningsvis; selv om ikke-konseptuelt innhold ikke kan figurere direkte i tanker selv, så kan det refereres til - det kan tenkes *på* (men ikke *med*).

Hvordan kan subjektet evaluere eventuelle perseptuelle grunner? Peacocke stiller to krav som må oppfylles for at et subjekt skal ha grunner (Peacocke 2001a, s. 258). Jeg vil ta de for meg etter tur. Det første kriteriet krever at subjektet kan reflektere og konseptualisere over *hvordan* (the way) noe er gitt i den perseptuelle erfaringen. Denne refleksjonen og konseptualiseringen av hvordan objektet er gitt, er selv muliggjort av å ha erfaringen på denne bestemte måten (Peacocke 2001a, s. 258).

Som det ble presisert i forbindelse med firkant-eksempelet, vil ikke subjektet måtte ha noe (bevisst) begrep om hvilke symmetrier det oppfatter firkanten å tilfredsstille for å kunne gjøre en rasjonell overgang til «det er et kvadrat». Det er nok at subjektet har en perseptuell erfaring av objektet hvor det er gitt i erfaringen med nevnte symmetrier (og at subjektet kan ta erfaringen «at face value»), at subjektet opplever objektet å tilfredsstille symmetrien om midtnormalene. Symmetriene kan erfares uten å være dem bevisst. Dersom man faktisk måtte utføre refleksjonen ville man i dette tilfelle måtte ha et relativt rikt geometrisk konseptapparat tilgjengelig for å kunne perseptuelt erfare noe som et kvadrat. Det er et krav Peacocke ikke vil stille til subjektet²⁵, da det ikke virker rimelig å benekte at et subjekt uten dette apparatet kan gjøre rasjonelle dommer når det er presentert for en erfaring av typen eksempelet nevner. Men i forhold til å plassere perseptuell erfaring *som* grunner virker kriteriet mer rimelig, da det

²⁵At man ikke trenger å ha bevisst forhold til, eller beherske konseptet *symmetri* eller liknende, for å persipere noe som et kvadrat, er et viktig punkt hos Peacocke. Et dyr kan erfare et likesidet, firkantet objekt som både kvadrat og likesidet, regulær diamant, og skille disse, uten å besitte noen konsepter (Peacocke 1998, s. 384). Det at noe fremstår på en bestemt måte, og oppfattes av subjektet, går forut for refleksjon og bevissthet rundt dette.

peker på at subjektet må ha et bevisst forhold til hvordan noe er gitt i erfaringen, og dette aspektet spiller en vesentlig rolle i forhold til konseptanvendelse.

Dette bringer oss over til det andre kriteriet for å plassere perseptuell erfaring i grunnleggende relasjoner. Kriteriet peker på at subjektet må kjenne til visse grenser for (det aktuelle) konseptets anvendelse. Subjektet må være klar over hvilke innhold som er tilstrekkelige for å tilskrive konseptet og hvor grensene for konseptanvendelse går (Peacocke 2001a, s. 258). Peacockes syn er som vi har sett at konsepter er individuert mot ikke-konseptuelt innhold subjektet må være sensitiv overfor, og koblingen til det forrige punktet blir i så måte at hvordan noe er gitt i erfaringen spiller en vesentlig rolle i forhold til dette. Subjektet må både ha en bevissthet knyttet til hvordan noe fremstår, og det må ha en bevissthet knyttet til hvordan dette relaterer seg til konseptanvendelse.

Hva skiller det siste kriteriet fra et rimelig krav om at bør mestre et konsept tilstrekkelig for å kunne anvende det? Poenget er at man ved å stille visse typer spørsmål rundt konseptanvendelse beveger seg fra et nivå der man oppfyller (som er kravet for å tilskrive konseptet) mestringsvilkår (possession condition) til å tenke rundt de. Peacocke skriver:

One, perhaps the basic, way to make this transition is to ask questions that are in the first instance not about concepts, but about the world. Such a question might be 'would something looking that way W give reason to think it is square?' One can answer such question by drawing on one's ordinary, ground-level abilities to react rationally to one's perceptual state in coming to make judgements about the world (Peacocke 2001a, s. 258).

Man reflekterer rundt konseptanvendelsen sin, og vil på den måten la subjektet få et blikk for hva slags innhold det faktisk har gjort overgang på bakgrunn av, og undersøke om dette, dersom det mestrer konseptet i tilstrekkelig grad, faktisk er tilstrekkelig for å anvende konseptet. Dette plasserer perseptuell erfaring i en grunnleggende relasjon, og subjektet ser dette, fordi det ikke-konseptuelle innholdet er individuert mot konseptet som er brukt. Subjektet vil se om tilskrivingsbetingelsene er oppfylt.

De to kravene Peacocke stiller kan altså leses som et forsøk på å møte McDowell's krav om evaluering og refleksjon. McDowell knytter grunner opp mot aspekter knyttet til subjektets perspektiv, og kan i så måte kalles internalistiske. Peacocke tar dette på alvor, og viser hvordan et subjekt kan plassere ikke-konseptuelt innhold i grunnleggende relasjoner. Disse

relasjonene kan subjektet ha oversikt over, samt evaluere, ved å reflektere rundt konseptanvendelse og stille spørsmål ved hvordan noe fremstår i erfaringen.

Men Peacocke krever altså ikke at subjektet *må* ha grunner for å være berettiget og ha gjort en rasjonell overgang. Subjektet kan ha grunner, og dette krever refleksjon og oversikt, men berettigelse og rasjonalitet er sikret av andre kriterier subjektet selv ikke trenger å ha tilgang eller bevissthet til. Dette reiser interessante spørsmål. Hva skal subjektet med grunner i Peacockes teori, når berettigelse og rasjonelle overganger allerede er sikret? Et skille man finner i Pryor (2000) kan belyse dette. Pryor peker på forskjellen mellom det at en oppfatning har epistemisk status som berettiget og aktiviteten det er å forsvare (eller gi) denne berettigelsen. Det epistemologisk primære er førstnevnte – statusen - og denne er uavhengig av evner til å reflektere eller gjøre rede for berettigelsen sin:

...the status is epistemologically primary, and does not depend on your being able to engage in the activity. It can be reasonable for you to believe something even if you're not able to show that it's reasonable or explain what makes it reasonable (Pryor 2000, s. 535).

Peacocke ser ut til å kunne være enig i et slikt skille, og kriteriene som diskuteres i denne seksjonen er et forsøk på å artikulere hva som skal til for at et subjekt kan gi en berettigelse for hvorfor en gitt overgang er god, ved å reflektere rundt erfaringen og konseptualisere denne.

Man kan spørre seg om Peacocke svarer på det McDowell egentlig er ute etter ved å stille krav om oversikt og evaluering for perseptuelle grunner. For McDowell er poenget at subjektet, ved å anerkjenne grunner og deres rekkevidde, kan innta perseptuelle oppfatninger berettiget. Dette er knyttet til at subjektet holder oppfatninger på bakgrunn av grunner, subjektet anerkjenner at det har en grunn for så å innta oppfatningen. Hos McDowell er rasjonalitet knyttet til at subjektet bevisst inntar de oppfatningene det har grunn for. At Peacockes subjekt kan anerkjenne og plassere erfaring i relasjon til oppfatning ser ikke ut til å svare på dette.

Peacocke viser *ikke* hvordan subjektet kan ha grunner for å bruke disse i rasjonelle overganger. Rasjonelle overganger er sikret av andre kriterier. Snarere forsøker Peacocke å vise hvordan perseptuell erfaring kan plasseres i reflekterende og granskende tenkning, og gi subjektet en mulighet til å evaluere grunnlaget til oppfatningene sine. Det kan synes å være et grunnleggende gap mellom McDowell og Peacocke i så måte, siden sistnevnte primært ikke er interessert i å kreve refleksjon og høy bevissthet i konkrete overganger mellom persepsjon og

oppfatninger. På den andre siden står McDowell og knytter rasjonalitet opp mot det å være bevisst hva man har grunnlag for å tro, for deretter å innta oppfatningen man anerkjenner å ha en grunn for. Det skal påpekes at Peacockes subjekt ikke er fullstendig fritatt fra bevissthet knytte til overgangene. Som vi så krever rasjonelle overganger at subjektet ikke har motstridene grunner, grunner til å tro at det subjektet får presentert fra erfaringen ikke er riktig.

Jeg vil komme tilbake til grunner og anerkjennelse senere. I neste kapittel vil Hecks posisjon legges frem, en posisjon som langt på vei forsøker å la grunner spille en vesentlig rolle i forhold til berettigelse, og det innenfor et ikke-konseptualistisk rammeverk. Etter denne posisjonen er lagt frem vil det lanseres en mulig kritikk av Heck og Peacocke, i lys av betraktninger rundt grunner og berettigelse diskutert i dette kapittelet.

Avslutningsvis i dette kapittelet kan en ytterligere betraktning Peacocke gjør seg virke belysende i forhold til hva han er interessert i når det kommer til persepsjon og berettigelse. Hvis det synes vanskelig å svelge at rasjonalitet og berettigelse har med faktorer som ligger utenfor subjektet å gjøre, og som ikke krever kjennskap, kan et blikk over på et annet domene kanskje myke opp motstridene intuisjoner. Hva vet et subjekt når det gjør en logisk slutning, og hva gjør et subjekt berettiget å gjøre en overgang fra en mengde premisser til en konklusjon? Når et subjekt gjør en overgang basert på en logisk slutning, vil man si subjektet har en god grunn til å akseptere konklusjonen (i slutningen). At man har en god grunn, er sikret av at det finnes en forklaring, en forklaring som belyser logiske og semantiske egenskaper i slutningen, som viser at overgangen er god, sannhetsbevarende eller rasjonell. Peacocke skriver:

The ordinary thinker does not need to know what the explanation of the validity of a particular transition is, in either the logical or the perceptual case. But the explanation must exist if the transition is to be valid (Peacocke 2001a, s. 254-255).

I logikk-tilfellet har altså ikke subjektet (nødvendigvis) en forståelse av hvorfor en gitt overgang er god. Subjektet mestrer en slutningsregel tilstrekkelig²⁶ og er berettiget i å holde konklusjonen. Slik bør det være, for det virker urimelig strengt å kreve at subjektet må ha inngående kjennskap til logiske beviser for å kunne resonnerer og gjøre slutninger. Det betyr

²⁶Det ble gitt et eksempel på en svært primitiv slutningsregel innledningsvis i seksjonen om Peacocke. For å beherske *konjunksjon* (som kan betraktes som en slutningsregel i noen logiske systemer) er det nok at subjektet aksepterer (er villig til å gjøre) visse primitive overganger, overganger som ikke trenger å svare til noen forklaring eller teori.

selvsagt ikke at subjektet er utenforstående til at det gjør slutninger og følger logiske regler, men at berettigelsen (for subjektet) for en gitt overgang er sikret av at det finnes en forklaring som gjør den god. Denne er forklaringen er knyttet til subjektets aktivitet, og sikrer at omstendighetene subjektet forholder seg til faktisk medfører at overgangen er god. Det er en sammenheng mellom det subjektet er sensitiv overfor og overgangens gyldighet. Subjektet er berettiget overgangen det gjør fordi det finnes et meta-logisk bevis for at slutningen er sannhetsbevarende, men selve mestringen av slutningsregelen krever ikke kjennskap til dette.

Poenget til Peacocke er altså at subjektet, både innenfor logikk og persepsjon, ikke er avhengig av å kjenne til forklaringen som gjør en gitt overgang gyldig, men likevel kan være berettiget. At subjektet er berettiget handler mer om å være villig til å gjøre visse overganger under bestemte omstendigheter, at subjektet er sensitiv i forhold til omgivelser og omstendigheter, enn å fremsette argumenter eller forklaringer på hvorfor dette er riktig. Det er viktig å påpeke at det må *finnes* en forklaring på hvorfor en gitt overgang er gyldig eller god, og dette gjelder, som vi har sett, også for persepsjon (Peacocke 2001a, s. 259). En teori om innhold og konseptualisering vil kunne si noe om dette.

I forhold til intuisjoner i retning av at McDowell fremsetter rimelige krav til rasjonalitet og grunner, vil en slik parallell antyde at vi i alle tilfeller ikke vil kreve at subjektet har et aktivt og bevisst forhold til sin egen berettigelse. I logikk-tilfellet virker ikke subjektet noe mindre berettiget av å ikke kunne gi en meta-logisk begrunnelse for hvorfor en gitt slutning er god, subjektets berettigelse avhenger heller av å utvise en sensitivitet til når og hvordan slutninger kan utføres. Dette er ikke betraktninger som muliggjør avskrivning av McDowells krav, men åpner opp for at berettigelse kan forstås bredere enn noe subjektet må aktiv *gi* og kjenne gyldigheten av, for å kunne tilskrives statusen.

Peacockes posisjon ser langt på vei ut til å gi en god redegjørelse for hvordan ikke-konseptuelt innhold kan gi berettigelse for perseptuelle oppfatninger. Dette kan han gjøre uten å miste rasjonalitet; subjektet kan gjøre rasjonelle overganger på bakgrunn av perseptuelle tilstander. Subjektet har også mulighet til å reflektere over erfaringens relasjon til oppfatninger, og på den måten vil Peacocke også bevare subjektets perspektiv på egen berettigelse. Hvorvidt Peacockes posisjon møter McDowell på hans premisser er dog usikkert, og det ble stilt spørsmålstegn ved hvorvidt Peacockes redegjørelse for grunner svarer på det McDowell er ute etter, nemlig at subjektet kan gjøre overganger fordi det anerkjenner at det har grunner når det gjør overgangen. Det ble forsøkt antydnet at Peacocke forsøker å redegjøre for hvordan subjektet kan gjøre rasjonelle overganger uavhengig av å møte dette til punkt og

prikke, og noen betraktninger ble lansert for å rimeliggjøre et slikt prosjekt. Behovet for grunner forsvinner dog ikke, noe det at Peacocke faktisk ønsker å la perseptuelle tilstander kunne stå i grunngivende relasjoner tyder på. I neste kapittel vil det derfor undersøkes en posisjon som forsøker å argumentere for at subjektet har grunner til å gjøre rasjonelle overganger på bakgrunn av perseptuell erfaring, og dette selv om perseptuelle tilstander har ikke-konseptuelt innhold.

4. Persepsjon og grunner

Jeg vil i dette kapittelet se nærmere på en posisjon presentert av Richard Heck (2000), som forsøker å etablere at persepsjon kan gi grunner. Posisjonen er utarbeidet i lys av betraktningene vi har sett McDowell komme med knyttet til grunner. Oversikt og aktiv granskning står sentralt, og utfordringen er å kunne møte disse kriteriene når perseptuell erfaring har ikke-konseptuelt innhold. Posisjonen vil bli skissert og forsøkt relatert til det foregående før jeg vil presentere en kritikk av Heck og Peacocke, fremført av Brewer (2005). Avslutningsvis vil denne kritikken relateres til betraktninger rundt grunner og gjenkjennelse.

4.1 Hecks posisjon

Som vi så i seksjonen om McDowell, anser han det som et problem for ikke-konseptualisten å beholde relasjonen mellom perseptuell erfaring og oppfatninger som rasjonell. Rasjonalitet, i følge McDowell, er en relasjon som ikke kan holde mellom annet enn konseptuelle innhold. Dette fordi rasjonalitet forutsetter at subjektet kan granske og evaluere relasjonen mellom perseptuell erfaring og tilhørende oppfatninger. Denne aktive granskningene krever oversikt og evaluering, subjektet må kjenne til hva det har grunner for. McDowell hevder at dette bare kan møtes dersom erfaring har konseptuelt innhold.

4.1.1 Heck om McDowells utfordring

McDowells innvending er klar på at dersom perseptuell erfaring skal være grunner må innholdet være konseptuelt. Det ble stilt spørsmålstegn ved om McDowell kan etablere konseptualisme direkte med denne type betraktninger, men at betraktningene peker på noe essensielt når det gjelder hva som skal kreves av grunner og rasjonalitet i forbindelse med persepsjon. Betraktningene ble kalt en utfordring.

Utfordringen er blant annet motivert fra tanken om at relasjonen mellom perseptuell erfaring og oppfatninger skal være noe mer enn en ren kausalrelasjon. Med «noe mer» menes det her en relasjon der subjektet er involvert i forming av oppfatningen, en aktiv rolle som ikke reduserer subjektet til passiv mottaker av informasjon som gir opphav til oppfatninger. Det har seg ikke slik at oppfatninger bare blir forårsaket av et sanseintrykk, at man er «offer for omstendighetene» i forhold til hvilke oppfatninger man har, subjektet må sies å forme

oppfatningen på bakgrunn av å ha et sanseinntrykk. Dette kan man gjerne kalle en rasjonell prosess, poenget er at subjektet har en rolle i overgangen, det er ikke en passiv prosess der subjektet er utsatt for «årsak-virkning» mellom perseptuelt inntrykk og tilhørende oppfatning²⁷.

Heck anerkjenner at innvendingen til McDowell er inne på noe essensielt, det må forklares hvordan perseptuell erfaring kan være grunnleggende for perseptuelle oppfatninger uten å ha konseptuelt innhold. I tråd med Byrnes forståelse av grunner så vi at grunner gjerne tenkes som konseptuelle, så ikke-konseptualisten må forventes å si noe om hvordan eventuelt ikke-konseptuelt innhold kan stå i grunnleggende relasjoner til konseptuelt innhold. Siden det ikke-konseptuelle innholdet *ikke* kan figurere direkte i oppfatninger (som utelukkende har konseptuelt innhold) er det utelukket å tenke seg relasjoner som logiske eller semantiske da disse er reservert for konseptuelle innhold. Heck presiserer hva utfordringen er:

What we need to explain, to answer McDowell's challenge, is how, even though my judgements about how things appear cannot even have the same kind of content as my perceptual states, I can yet be thinking about the reasons perception gives me for forming various beliefs...(Heck 2000, s. 514).

Som det går frem i dette sitatet, anerkjenner Heck McDowells krav om at grunner handler om å evaluere og vurdere hva man bør og kan tro på bakgrunn av noe. Dersom ikke-konseptualisten rettmessig skal kunne snakke om grunner må han forklare hvordan evaluering, det å tenke på hva man har grunn for, er mulig til tross for at det grunnleggende innholdet i den perseptuelle tilstanden ikke kan tenkes på direkte.

Jeg vil nå forsøke å vise hvordan Hecks syn på perseptuell erfaring er ment å løse opp utfordringen til McDowell. Hecks prosjekt ser ut til å være at perseptuell erfaring kan stå i berettigelsesrelasjoner, eller rasjonelle relasjoner, med oppfatninger *uavhengig* av hvordan man forstår innholdet til perseptuell erfaring (Heck 2000, s. 510). Selv om Hecks respons til McDowell ikke gjør seg bruk av en bestemt forståelse av ikke-konseptuelt innhold og dets rolle i erfaringen, må det likevel sies noe om innhold. Heck er sympatisk innstilt overfor et syn som holder erfaringens innhold som ikke-konseptuelt²⁸, og det spiller for så vidt en rolle for hvordan han tenker videre rundt grunner og relasjonen mellom erfaring og oppfatning.

²⁷Betraktninger av denne typen kan møtes på flere måter. En strategi vil være å benekte at man har behov for rasjonelle overganger mellom sanseinntrykk og oppfatninger, at det beste man kan håpe på er kausalrelasjon. Davidsons koherensisme vil være en variant av denne strategien, hvor det holdes at kun oppfatninger kan være grunner for andre oppfatninger, men at sanseinntrykk forårsaker oppfatninger (se Davidson 1983). En annen mulighet er, som Peacocke, å hevde at rasjonelle relasjoner kan involvere ikke-konseptuelt innhold.

Poenget er, som vi skal se, at det i følge Heck ikke er et problem å tenke seg perseptuelle tilstander med ikke-konseptuelt innhold som grunngivende, det er ikke nødvendig å tenke perseptuelt innhold som konseptuelt for å få til å la perseptuelle tilstander å være grunngivende. Heck påpeker at begge sider av debatten kan akseptere betraktningene han gjør seg rundt persepsjon og grunner, men McDowells innvending vil miste sin kraft i det ikke-konseptualisten også kan vise hvordan subjektet kan evaluere og ha oversikt over grunnene sine²⁹ (Heck 2000, s. 510).

For å etablere at persepsjon kan være grunngivende benytter Heck seg grovt sett av to steg. Først viser han at perseptuelle tilstander har en viss struktur, en struktur som tilsvarer oppfatninger. Dette skal løse opp presset fra skeptisk hold, persepsjon er ikke vesensforskjellig fra andre tilstander som kan sies å berettig, som for eksempel oppfatninger. Deretter vises det hvordan det at noe *fremstår* (appears) på en bestemt måte i den perseptuelle erfaringen gir subjektet grunner. Dette er et spørsmål om *hvordan* persepsjon berettiger. Jeg vil ta for meg disse stegene etter tur.

Hecks strategi for å slå ben under skeptiske holdninger rundt persepsjons mulighet til å begrunne involverer å se nærmere på strukturen til perseptuelle tilstander. Den sentrale egenskapen Heck peker på er strukturell – persepsjon er en holdning til et innhold (Heck 2000, s. 509). Perseptuell erfaring tar sikte på å presentere hvordan (den ytre) verden *er*, og subjektet inntar en holdning til dette innholdet. Dette er en egenskap persepsjon deler med oppfatninger: «Both purport to represent how the world is; both, we might say...have assertoric force» (Heck 2000, s. 508). Videre minner strukturen på oppfatninger og persepsjon på hverandre. Når det gjelder oppfatninger har man en holdning til et innhold og denne holdningen er at man holder innholdet for sant. Persepsjon, skriver Heck: «...are attitudes, attitudes that are like beliefs insofar as to be in a perceptual state is to hold an *assertive*, or *presentational*, attitude towards a certain content» (Heck 2000, s. 509, note utelatt). Følger man Heck ser likheten mellom de to tilstandene ut til å være at begge forsøker å representere verden slik den er (begge har innhold som representerer), og begge er en holdning til innholdet.

²⁸Hecks posisjon er en slags fortolkning av Evans, som hverken er helt Evans, eller helt Heck, i den forstand at han er komfortabel med å holde posisjonen (Heck 2000, s. 484). I det følgende vil «Hecks posisjon» være det synet Heck fremlegger, og behandles som en posisjon.

²⁹Heck skriver: «The claim that perceptual states are presentational is, it should be clear, neutral with respect to the questions at issue in the present paper. McDowell could accept it...» og «...the move is available to Evans» (Heck 2000, s. 510). Evans er her en representant for ikke-konseptualisme. Det nevnte aspektet, «perceptual states are presentational», er det som er ment å løse opp tvilen rundt berettigelse, og dette aspektet er altså uavhengig av innholdsforståelse. Mer om aspektet i det følgende.

Denne holdningen, i det perseptuelle tilfellet, er *ikke* en oppfatning om at ting er slik persepsjonen presenterer det. Subjektet kan uavhengig av det persepsjonen presenterer ha oppfatninger, som enten aksepterer eller forkaster det subjektet får gitt. Illusjoner viser dette tydelig. Selv om man har en persepsjon av et objekt og at det er på en bestemt måte, trenger man ikke ha en oppfatning om at objektet faktisk er slikt det presenteres. Man kan ha motstridene grunner til det, det kan være kjent at man er under spesielle omstendigheter som fordreier eller endrer hvordan objektet erfares. Dette endrer dog ikke det faktum at persepsjonen presenterer objektet å være på en bestemt måte, det vil ikke korrigeres eller overstyres av oppfatninger, og det er derfor essensielt å adskille den perseptuelle holdningen fra oppfatninger. Heck viser til at Evans kaller persepsjon «seemings» (Heck 2000, s. 510), og dette kan gi enda en pekepinn på hvordan man kan forstå aspektet. Holdningene man inntar til persepsjon kan virke å være å være på formen «det synes å være tilfellet at...», noe man kan akseptere eller forkaste.

Sammenlikningen med oppfatninger er ikke perfekt. Selv om hovedpoenget til Heck er at både persepsjon og oppfatninger har strukturen «holdning til innhold», er det vesentlige forskjeller mellom disse holdningene. Begge søker mot å representere riktig, at innholdet forsøksvis fanger opp hvordan verden er, men når det gjelder oppfatninger holder man dette innholdet for sant. Holdningen knyttet til persepsjon er taus med hensyn til sannhet eller korrekthet (Heck 2000, s. 508), man trenger ikke akseptere eller forkaste innholdet man har holdning til, noe som kommer frem av de foregående betraktningene rundt illusjon. Oppfatninger revideres derimot på bakgrunn av bakgrunnsinformasjon. Persepsjon har noe konstant over seg i så måte. I en fotnote illustrerer Heck aspektet med en analogi: Persepsjon kan minne om en stemme i hodet som forteller deg at det er et objekt foran deg (Heck 2000, s. 508, fotnote 26). Følger man analogien ligger ikke denne «stemmen» på et nivå der subjektet (som hører stemmen) er enig eller ikke, men at den ber subjektet vurdere noe som er presentert.

Aspektet skissert i det foregående er Hecks første steg mot å svare McDowells utfordring. Hvilken jobb gjør dette steget i forhold til å vise at perseptuelle tilstander kan berettige oppfatninger? I forhold til de innledende betraktningene rundt subjektets rolle i overganger, er dette langt på vei et forsøk på å vise at subjektet ikke bare passivt får sine oppfatninger forårsaket av perseptuelle tilstander. Dette fordi persepsjon har en grunnleggende egenskap som gjør at subjektet har en holdning til det det blir presentert gjennom persepsjon. Sammenlikningen med strukturen til oppfatninger skal rimeliggjøre at

spørsmålet ikke er hvorvidt persepsjon *kan* berettiget, men *hvordan* det berettiger. Heck skriver:

When i look around, the result is, not just that i come to be in a state with a certain content, but that I come to have a *presentational attitude towards* a particular non-conceptual content; then there is an interference or transition...from my perceptual state to some belief I recognize it to underwrite (Heck 2000, s. 511, to noter utelatt).

Poenget til Heck er å vise at persepsjon ikke er vesensforskjellig fra oppfatninger, begge tilstander vil forsøksvis representere korrekt, og subjektet har en holdning til innholdet. Oppfatninger berettiger som en kombinasjon av innhold og holdning. Bidraget til berettigelse kommer fra hva oppfatningen representerer, og at subjektet holder dette innholdet for sant – det samme gjelder persepsjon. Subjektet har, ved å være i en perseptuell tilstand der noe blir presentert på en bestemt måte, en *prima facie* grunn³⁰ for å gjøre en overgang³¹, på samme måte som et subjekt kan sies å ha en *prima facie* grunn for å akseptere en oppfatning som står i relasjon (logisk eller semantisk) til en annen oppfatning, fordi innholdet sikter på å representere riktig og subjektet holder det for sant. At perseptuelle tilstander gir en *prima facie* grunn for å gjøre en overgang er sikret av at persepsjon sikter på å presentere riktig, slik som ting faktisk *er*. Det kan være andre grunner som taler i mot dette, *prima facie* berettigelsen kan undergraves, men gir altså berettigelse dersom dette ikke er tilfelle (at den undergraves).

Hecks første steg søker altså å etablere at perseptuelle tilstander kan berettige, og ikke bare er kausalt effektiv i forhold til å danne oppfatninger. Dette gjør han ved å peke på persepsjons struktur (holdning til innhold), og vise at dette er en likhet persepsjon deler med oppfatninger. Oppfatninger kan berettige, og dermed bør man heller ikke tvile på om persepsjon kan berettige. Det neste steget Heck foretar skal etablere at subjektet kan evaluere (de perseptuelle) grunnene det måtte ha for gitte oppfatninger, noe vi har sett McDowell holder som nødvendig for at noe kan være grunner. Subjektet trenger en oversikt over hva det har grunn for.

³⁰Heck er eksplisitt på at man er *prima facie* berettiget å gjøre en overgang basert på hvordan noe fremstår i erfaringen (se for eksempel (2000, s. 515)).

³¹Overgangen, eller konseptualisering, overlater Heck til Peacocke, se (Heck 2000, s. 511, fotnote 31)

4.1.2 Heck om perseptuelle grunner

Jeg vil nå forsøke å skissere hvordan subjektet kan evaluere grunnene sine i følge Heck, og dermed møte McDowells utfordring, samt belyse hvordan perseptuelle tilstander berettiger. Dette innebærer å se nærmere på hvordan noe *fremstår* i erfaringen.

Å reflektere direkte over den perseptuelle tilstandens innhold er utelukket for en ikke-konseptualist som Heck. Som nevnt kan ikke dette innholdet figurere i oppfatninger, og dermed heller ikke reflekteres direkte over eller med. Hecks utfordring er å komme rundt dette, og likevel kunne la subjektet reflektere eller ha oversikt over hva det har grunner for. En ikke-konseptualist som Heck kan ikke knytte perseptuelt innhold direkte til konseptuelle innhold via logiske og semantiske relasjoner, som er en tradisjonell måte å konstruere grunnleggende relasjoner på.

Perseptuell erfaring har, i følge Heck, et ikke-konseptuelt innhold som søker å representere verden riktig, og som subjektet inntar en holdning til. For subjektet *fremstår* (appears) det i erfaringen at noe er på en bestemt måte. Dette er hva som gir grunner for perseptuelle oppfatninger. Det er verdt å merke seg at det å *tenke på* hvordan ting fremstår i erfaringen ikke er det samme som hvordan ting fremstår, for førstnevnte vil allerede være konseptualisert, siden det figurerer i tanker.

Dette skaper altså spenningen Heck forsøker å løse opp. Hvordan noe fremstår i erfaringen kan ikke fanges i tanken, siden man ved å tenke på erfaringen allerede vil ha konseptualisert den. Hvordan kan man da evaluere grunnene man eventuelt har for perseptuelle oppfatninger, hvis evaluering må skje konseptuelt, i tankene, og erfaringens innhold ikke kan figurere på dette nivået?

Hecks løsning er å vise at selv om ikke innholdet i erfaringen kan figurere direkte i oppfatninger, kan det å tenke på hvordan noe fremstår i erfaringen *reflektere* innholdet i den perseptuelle tilstanden.

To say how things now appear to me is to say how I would judge the world to be if I were to judge purely on the basis of my current experience, that is, in such a way that the judgement would be *prima facie*, though defeasibly, justified by that very experience. It follows that the contents of my judgements about how things appear, when I make them correctly, will *track* the contents of my perceptual states (Heck 2000, s. 515, note utelatt).

Det som ligger i å ha en erfaring der noe fremstår som slik-og-slik er å si at man som subjekt er villig til å dømme/danne oppfatning om at verden *er* slik-og-slik, dersom man *bare* skulle brukt erfaringen som grunnlag og ingenting annet. Siden man bare har brukt erfaringens innhold som grunnlag, ikke trukket inn noe annet innhold i overgangen, sikres det at førstnevntes innhold er direkte relatert til oppfatningens innhold.

Dette muliggjør at subjektet kan evaluere hva det har grunn til å tro indirekte, ved å evaluere *oppfatningen* om hvordan noe fremstår på en bestemt måte i erfaringen, siden denne oppfatningens innhold vil være direkte relatert (via «track»-relasjonen) til den perseptuelle erfaringens innhold. Å evaluere oppfatningen om at noe fremstår på en bestemt måte er ikke noe problem, siden denne har konseptuelt innhold, og følgelig kan relateres til andre oppfatninger via logiske og semantiske relasjoner. Subjektet vil dermed kunne få oversikt (og granske) hva erfaringen gir grunn for å innta av oppfatninger. Å granske oppfatningen om at noe fremstår på en bestemt måte i erfaringen gir subjektet et blikk for rekkevidden av grunnen det har.

Det at det er oppfatningen om at noe fremstår på en bestemt måte som evalueres må ikke forveksles med at det er denne oppfatningen som er *grunnen* til å holde en gitt perseptuell oppfatning. Grunnen til å holde en perseptuell oppfatning er at noe fremstår på en bestemt måte i erfaringen, det ikke-konseptuelle, representerende innholdet. Oppfatningen om at noe fremstår på en bestemt måte er bare en indirekte måte å reflektere og evaluere hva man har grunn for. Heck skriver: «we must distinguish the *fact* that it appears to me as if *p* both from my so judging and from what is required for me to be able to make such judgements» (Heck 2000, s. 518). Det er det at noe fremstår for subjektet på en bestemt måte i erfaringen som er det primære.

Dette fullfører det andre steget i Hecks svar mot McDowells krav om at grunner krever rasjonell evaluering. Den perseptuelle tilstandens innhold, det ikke-konseptuelle innholdet (som ikke kan figurere i oppfatninger), er grunnngivende for perseptuelle oppfatninger, og kan evalueres indirekte ved å evaluere tilhørende oppfatning om hvordan noe fremstår, og hva slags grunnngivende relasjoner den står i til den perseptuelle oppfatningen. At denne oppfatningen om at noe fremstår på en bestemt måte er å evaluere grunnlaget den perseptuelle oppfatning på, sikrer Heck ved å relatere disse to tilstandenes innhold til hverandre med en «track»-relasjon, en relasjon som sikrer at det ikke-konseptuelle innholdet er å finne igjen (på et eller annet vis) i oppfatningen. Jeg vil i neste seksjon komme tilbake til dette synet på grunner, og legge frem Brewers kritikk av Hecks posisjon.

Jeg vil om noen avsnitt forsøke å si noe om hvor vellykket Hecks strategi er, men først notere en konsekvens Hecks syn. Heck er selv åpen på denne konsekvensen. Det vil bli et gap mellom grunner man har for en perseptuell oppfatning og grunnene man kan kommunisere:

If someone asks me why I believe, say, that there is a desk in front of me, I can do no better than say that it appears to me that there is a desk in front of me...; the fact that it does so appear to me, that is, my being in a certain perceptual state, is what gives me a reason for my belief, but I cannot tell you (or myself, for that matter) exactly what content my perceptual state has...(Heck 2000, s. 519-520).

Det beste man kan gjøre er å videreformidle en oppfatning om at verden fremstår på en bestemt måte. Som vi har sett vil denne oppfatningen «spore» (track) innholdet i den perseptuelle tilstanden. Dette vil gi en indikasjon på hva man tar for å være sin grunn for en gitt perseptuell oppfatning, men altså ikke være selve grunnen. Grunnen er det ikke-konseptuelle innholdet i den perseptuelle tilstanden, det at noe *fremstår* på en bestemt måte. Man kan selvsagt peke på at man er i en perseptuell tilstand og beskrive denne så godt det lar seg gjøre, men det vil ikke, i følge Heck, være selve grunnen man fanger opp, kun en antydning om hva man tar for å være sin grunn. Grunnen, innholdet i den perseptuelle tilstanden, er bare tilgjengelig for den som er i (eller har vært i) den aktuelle perseptuelle tilstanden. Heck er åpen på at dette bryter med det McDowell kaller «a time-honored connection between reason and discourse» (Heck 2000, s. 520). Grunner har i tråd med Hecks syn blitt løsrevet fra krav artikulasjon og språklig formulering. Posisjonen forsøker å vise hvorfor dette ikke gjør skade i forhold til intuisjoner knyttet til persepsjon; at persepsjon grunngir og er rasjonelt grunnlag for perseptuelle oppfatninger, og at man kan evaluere (perseptuelle) grunner. Heck vil bevare retten til å snakke om grunner og rasjonalitet selv om innholdet i de perseptuelle tilstandene, som er det som grunngir, ikke kan fanges opp konseptuelt eller figurere i tanker og oppfatninger.

Et vesentlig spørsmål er hvor godt Hecks forslag faktisk svarer på den utfordringen han anerkjenner McDowell å adressere. Jeg vil nå komme med noen antydninger i forhold til hvor noen potensielle problemer ved Hecks posisjon befinner seg.

Som vi så peker Heck på strukturlikhet mellom perseptuelle tilstander og oppfatninger for å etablere at førstnevnte tilstand kan spille en tilsvarende rolle som sistnevnte i forhold til berettigelse og rasjonalitet. Styrken til dette poenget avhenger selvsagt av hvorvidt persepsjon likner på oppfatninger i struktur. Hvis analogien svekkes vil også Hecks poeng svekkes. Som

man allerede har vært inne på, er ikke sammenlikningen mellom persepsjon og oppfatning fullstendig analog. Særlig er det problematisk i forhold til hvordan holdningen utdypes. For persepsjon sin del er det *ikke* en holdning som holder innholdet for sant, og det er essensielt, siden det er viktig å bevare at noe kan fremstå i erfaringen på en bestemt måte uten å holdes som riktig, noe illusjoner illustrerer godt. Når det gjelder oppfatninger er dette, om ikke det viktigste, så et vesentlig aspekt; holdningen er å holde et gitt innhold for sant. Dette er et vesentlig skille. Videre kan det også stilles spørsmålsteget ved Hecks tilsynelatende tro på at oppfatningers struktur gjør den viktigste jobben når det kommer til berettigelse, og at mye av jobben dermed er gjort om man kan etablere tilsvarende for persepsjon. Innhold spiller også en viktig rolle i forhold til hvordan oppfatninger berettiger andre oppfatninger, konseptuelt konstituerte innhold kan relateres, via for eksempel semantiske og logiske relasjoner, til andre konseptuelle innhold. Det er ikke bare det at et subjekt har en holdning (holder det for sant at...) til et innhold som gjør det eventuelt berettiget i å innta andre oppfatninger, men også hvordan dette innholdet er relatert. Som vi har sett har, for Heck, perseptuelle tilstander ikke-konseptuelle innhold, noe som undergraver analogien. Det skal ikke konkluderes med at disse to betraktningene feller Hecks posisjon, men de virker å skape et visst spenningsforhold.

Et viktigere spørsmål er hvorvidt Hecks forslag til hvordan subjektet kan evaluere grunner tilfredsstillende McDowells kriterier for oversikt og granskning. Som vi har sett har Hecks posisjon som konsekvens at selve grunnen ikke kan fanges opp, den kan ikke figurere i tanker, dens ikke-konseptuelle innhold tillater ikke det. Subjektet kan likevel evaluere grunnen, i følge Heck, ved å evaluere en oppfatning om hvordan noe fremstår i erfaringen, en oppfatning som vil «spore» (track) innholdet i den perseptuelle tilstanden. Man kan evaluere grunnen sin indirekte ved å evaluere en oppfatning som står i en relasjon til dette innholdet. Dette forslaget er problematisk, og det er tvilsomt om McDowell ville akseptere. Et åpenbart problem er at man ikke evaluerer grunnen subjektet bruker, som er det McDowell faktisk etterlyser. Man evaluerer en oppfatning som indirekte er relatert til grunnen, hvordan noe fremstår. Det er vanskelig å se hvordan man evaluerer den faktiske grunnens rekkevidde (det ikke-konseptuelle innholdet), og hva den støtter av relaterte oppfatninger, når innholdet i oppfatningen ikke kan innholde alt innholdet i den perseptuelle tilstanden. For at det skal ha noe for seg å evaluere denne oppfatningen (om at noe fremstår i erfaringen), og altså indirekte evaluere grunnen, ser det ut til at relasjonen mellom disse innholdene må være svært sterk. Videre er det vanskelig å se hvordan subjektet har oversikt over hva grunnen faktisk støtter når det beste det kan gjøre er å granske noe som bare indirekte relateres til den, om som er vesensforskjellig i kraft av totalt ulikt type innhold. Oppfatningene om hvordan noe fremstår

kan se ut til å fungere som grunnsubstitutter som skal muliggjøre perseptuell erfaring å spille en rolle den i kraft av sitt innhold ikke kan. Hecks «tvist» er å forsøke å sikre at innholdene faktisk relateres så strengt at man «så å si» evaluerer den faktiske grunnens rekkevidde og grunngivende kraft.

Disse betraktningene er ment som antydninger til hvor problemer ved Hecks posisjon kan oppstå. Videre kan det være verdt å se hvordan posisjonen relaterer seg til Peacocke, om den har noe substansielt å bidra med i forhold til å innføre retten til å snakke om grunner i forhold til persepsjon. Som vi har sett hos Heck går overgangen til en perseptuell oppfatning fra at man er i en perseptuell tilstand og konseptualiserer denne. Dette minner om strukturen i Peacockes posisjon. Et viktig punkt i forhold til berettigelse hos Peacocke var retten til å ta perseptuell erfaring for det den er (at face value) under fravær av negative grunner. Heck ser ut til å ha noe av det samme i takene når han påpeker at perseptuell erfaring gir prima facie berettigelse for tilhørende perseptuell oppfatning; en berettigelse som vedvarer dersom det ikke finnes noe som undergraver den (Heck 2000, s. 515). Heck sier ikke mye om dette, men det er nærliggende å tro at persepsjons evne til å gi prima facie berettigelse for oppfatninger er knyttet til at persepsjon søker mot å representere riktig (noe som kan minne om Burge). Man kan også få inntrykk av at Heck ikke står langt unna Peacocke i hvorfor man kan stole på det man får presentert av persepsjonen; avslutningsvis påpeker han at man er avhengig av at det perseptuelle apparatet fungerer som det skal, at det fungerer i omgivelsene det er utviklet for å fungere i. Siden vi virker å være i slike omgivelser kan vi stole på sansene (Heck 2000, s. 522). Dette gir mer enn ekko av Peacockes «evolusjonsbegrunnelse».

Om Heck gir noen ytterligere grunner for å betrakte perseptuell erfaring som grunngivende i forhold til Peacocke, er ikke åpenbart. Peacocke plasserer erfaring i grunngivende relasjoner til oppfatninger ved å la demonstrativer plukke ut erfaringen, og stiller krav til subjektet om refleksjon rundt konseptanvendelse for å la de telle som grunner. Ved hjelp av demonstrativet kan altså det ikke-konseptuelle innholdet (indirekte) relateres til det det er ment å begrunne. Heck må også la innholdet indirekte relateres via en oppfatning om at noe fremstår på en bestemt måte, og lar denne bli evaluert og relatert til oppfatning som skal begrunnes. Det er usikkert om dette er en forskjell mellom de to som spiller en vesentlig rolle.

Brewer kritiserer både Peacocke og Heck for uholdbare syn på perseptuelle grunner, og jeg vil i neste seksjon undersøke denne kritikken nærmere.

4.2 Kritikk av Heck og Peacocke

I kapittel 2 ble det påpekt at Brewer vil identifisere grunner fra subjektets perseptiv. Et viktig aspekt ved grunner, for Brewer, er at de er det subjektet faktisk bruker som grunnlag for perseptuelle oppfatninger. Det er ikke nok å peke på noe som, gitt omstendighetene, kan sies å være en grunn for å holde en oppfatning, man må vise hva subjektet selv brukte. Brewer forkaster alle forslag til relasjon mellom erfaring og oppfatning som ikke tar vare på at subjektet selv må identifisere grunnen direkte og anerkjenne at det har en grunn når det gjør en overgang/inntar en oppfatning (førsteordens grunner), og bruker plass (se for eksempel kapittel 4 i *Perception and Reason*) på å argumentere for hvorfor teorier som ender opp med annenordens syn på grunner ikke er uholdbare. Det skal ikke dveles ved Brewers argumenter for hvorfor annenordens syn på grunner feiler, men kort skisseres hva han mener med det, og hvorfor det ikke fungerer å forklare perseptuelle grunner på en annenordens måte. En grunn til at dette ikke vies plass til diskusjon rundt holdbarheten av annenordens syn på grunner, er fordi hverken Heck eller Peacocke ønsker et slikt syn, eller mener de selv har en slik forståelse av grunner³². Ved å følge Brewer (2005, s. 229) kan det settes opp et illustrerende eksempel for hva som menes med annenordens syn på grunner:

- a) Det fremstår for meg at p
- b) At det fremstår for meg at p gir meg en grunn til å holde p
- c) Jeg har en grunn til å holde p

Som man ser her kommer man frem til at man har en perseptuell grunn, ikke ved å betrakte tilstanden eller innholdet direkte, men ved å resonnere rundt det at noe fremstår på en bestemt måte. Man anerkjenner at noe fremstår på en bestemt måte gir en grunn, og danner deretter en oppfatning om at man *har* en grunn. Man går en omvei rundt refleksjon istedenfor å bruke tilstanden direkte som grunn.

Som det ble brukt plass på å forklare og utdype i seksjonen om Peacocke og hans «at face value», er det viktig for Peacocke å etablere at subjektet ikke trenger å resonnere rundt og med sine perseptuelle tilstander for å ha grunner til å danne relaterte empiriske oppfatninger; subjektet er berettiget å ta sine perseptuelle inntrykk for det de er (at face value), og konseptualisere de i tråd med gjeldende normer, og dermed ha brukt de som grunnlag i

³²Se for eksempel (Peacocke 2001a, s. 257) og (Heck 2000, s. 517).

rasjonelle overganger. Dette er, for Peacocke, en førsteordens utlegning av hvordan perseptuell erfaring gir grunner. Det er derfor interessant å se nærmere på hvorfor Brewer mener at det *ikke* er nettopp det.

Som vi har sett hos Peacocke, kan et subjekt stille seg visse spørsmål rundt perseptuell erfaring, og dennes relasjon til empiriske oppfatninger. Subjektet kan plukke ut erfaringens innhold indirekte ved å bruke et perseptuelt demonstrativ, og reflekterer over hvorvidt *denne* bestemte perseptuelle erfaringen gir grunn for en bestemt oppfatning. Uten å trekke inn hele Peacockes maskineri en gang til, går dette kort fortalt ut på å granske konseptene som er brukt «mestringsvilkår», undersøke om de er anvendt riktig, om de er relatert til riktig ikke-konseptuelt innhold. Ved å danne seg et overblikk over konseptualiseringen og de to respektive innholdene kan subjektet plassere det ikke-konseptuelle, men representasjonelle, innholdet i erfaringen i en grunngivende relasjon til det konseptuelle innholdet i oppfatningen det er ment å underbygge. Subjektet kan anerkjenne og plassere sin perseptuelle erfaring i en grunngivende relasjon, det kan gi/vise berettigelse for en gitt perseptuell oppfatning.

Som annonsert kritiserer Brewer dette synet for å være annenordens (2005, s. 227). Problemet med Peacockes posisjon, i følge Brewer, er at subjektet, ved å spørre seg om noe som fremstår på en bestemt måte er en grunn for en bestemt oppfatning, kun vil ha som konklusjon at subjektet faktisk har (eller ikke har, alt ettersom) en grunn. Subjektet tenker seg godt om, reflekterer og konkluderer med at det har en grunn, det at noe fremstår slik-og-slik underbygger faktisk oppfatningen – det vil fra dette punktet være rasjonelt for subjektet å holde oppfatningen. Denne tolkningen av Peacocke harmonerer ikke med hvordan han har blitt fremstilt i det foregående, og jeg vil forsøke å så tvil om dette er den eneste, og rimeligste, tolkningen av Peacockes syn på grunner.

Problemet med kritikken er at den ikke fanger opp hvordan Peacocke lar perseptuelle tilstander berettige. Som det ble forsøkt etablert i kapittel 3, er det to punkter i Peacockes teori som skal sikre at et subjekt kan gjøre rasjonelle overganger, og være berettiget i å holde tilhørende perseptuelle oppfatninger. Disse to punktene var riktig konseptualisering og at erfaringen kan tas «at face value». Kombinasjonen av disse, at et subjekt konseptualiserer et gitt perseptuelt innhold riktig, og den andre betingelsen holder, vil sikre berettigelse – den perseptuelle tilstanden underbygger eller grunngir oppfatningen. Trinnet Brewer peker på, subjektets refleksjon, er et senere stadie i overgangen og er ikke nødvendig for å etablere at overgangen er rasjonell. Det at subjektet kan reflektere og dermed plassere det det har som grunn for en oppfatning i en grunngivende relasjon, etablerer ikke, som Brewer ser ut til å

mene, at subjektet bare kan komme frem til at det har en grunn for en gitt oppfatning på en annenordens måte. Subjektets grunn, som det kan anerkjenne, er å være i en perseptuell tilstand med et gitt innhold (et ikke-konseptuelt, representerende innhold) som det bruker som grunnlag for konseptualisering. Det at subjektet mestrer konsepter (som brukes i tilhørende oppfatning) knytter det konseptuelle innholdet til erfaringens innhold. Når subjektet reflekterer over perseptuell erfaring, og undersøker styrken av grunner, er ikke dette for å *etablere* berettigelse eller at det har grunner, men snarere å *gi/vise* berettigelsen sin. Som vi så trakk Pryor opp et skille mellom en oppfatnings epistemiske status, og det å kunne gi eller vise denne statusen. Peacocke ser ut til å følge denne distinksjonen. Erfaringen kan plasseres i en epistemisk kontekst der den kan evalueres opp mot annen bakgrunnsinformasjon, subjektet kan få oversikt over hvordan innholdene er relatert.

Det kan altså tyde på at Brewers kritikk ikke fanger opp at Peacockes subjekt bruker innholdet i den perseptuelle tilstanden direkte som grunn. Brewer ser ut til å slutte fra at Peacockes subjekt kan gjøre seg refleksjoner over erfaringen, plassere den i relasjoner til konseptuelle innhold, og danne seg oppfatning om at det har god grunn for å holde en gitt oppfatning til at dette er *hvordan* perseptuelle tilstander berettiger; indirekte ved å resonnerer rundt hva det har grunn til å danne seg oppfatning om, og deretter innta oppfatning. Som antydnet er ikke dette eneste tolkning av Peacocke om hvordan et subjekt er berettiget å holde en gitt oppfatning.

Brewer kritiserer også Heck for å holde et syn der persepsjon gir annenordens grunner (2005, s. 228-229). I forhold til Heck ser kritikken ut til å undervurdere subjektets grep om egne grunner. Jeg vil nå skissere hvordan Heck kan møte en beskyldning om annenordens syn på grunner. For å repetere hvordan perseptuell erfaring kan berettige oppfatninger i Hecks posisjon: Når noe fremstår i erfaringen på en bestemt måte, vil man ha en *prima facie* berettigelse for å gjøre en overgang til at verden faktisk *er* slik den fremstår. Når man gjør overgang til en oppfatning om at verden er slik den fremstår, og ikke baserer denne overgang på annen informasjon enn det persepsjonen presenterer, vil innholdet i oppfatningen være relatert (track-relasjonen) til innholdet i den perseptuelle erfaringen. Det er ikke en oppfatning om at noe fremstår på en bestemt måte som er grunnen for å holde en tilhørende perseptuell oppfatning, men selve det at det fremstår. Førstnevnte er allerede en konseptualisert tilstand, man har gjort en overgang, man har en oppfatning om at noe fremstår. Når den perseptuelle tilstanden berettiger gjør den det fordi subjektet er i den perseptuelle tilstanden, og bruker den som grunnlag for en overgang. Brewers kritikk peker på at «dommer» (judgements) om

hvordan noe fremstår, hvis disse grunngr, vil gi et annenordens syn på perseptuelle grunner. Men det er altså ikke tilfelle at det er oppfatningen om at noe fremstår som grunngr, Heck skriver:

We must distinguish the *fact* that it appears to me as if *p* both from my so judging and from what is required for me to be able to make such judgements. *What it is* for it to appear to me as if *p* is for me to be in a perceptual state that presents the world as being a certain way: The perceptual state can not have the content that *p*, strictly speaking, since its content is nonconceptual; rather, it appears to me as if *p* just in case I am in a state whose basis I would judge that *p*, were I to judge solely on that basis (Heck 2000, s. 518-519, note utelatt).

Som det kommer frem av denne passasjen så er det det faktum at noe fremstår (det fremstår som *p*) i erfaringen som er grunnen, ikke at subjektet har en oppfatning om at det fremstår som *p* i erfaringen. Det er verdt å merke seg at det ikke er den perseptuelle tilstanden som sådan som er grunnen, men det at noe fremstår på en bestemt måte i denne tilstanden, at den har et innhold. Dette innholdet, hvordan noe fremstår, er det som grunngr oppfatningen. Dette er ikke en annenordens fremlegging av hvordan persepsjon berettiger. Perseptuelle grunner er anerkjent direkte ved at man tar noe som fremstår på en bestemt måte, via en overgang (konseptualisering), til å berettige en oppfatning om at ting er slik det fremstår. Man kan videre, i følge Heck, granske hvordan noe fremstår i erfaring sin grunngrivende status via en oppfatning (som er relatert til det perseptuelle innholdet via «track»-relasjonen), og slik sett møte kriterier for hva som skal til for å kalle noe en grunn.

Disse to svarene er forsøksvis ment som en antydning om at perseptuelle tilstander ikke berettiger annenordens, at subjektet kun kan begrunne oppfatninger basert på *oppfatninger* om at ting fremstår på bestemte måter i erfaringen. Subjektet bruker perseptuelle tilstander, eller dens innhold, direkte i overgang og som grunnlag for oppfatninger.

Jeg vil avslutte dette kapitlet med noen betraktninger rundt grunner og gjenkjennelse av grunner. Et punkt det kan være verdt å stoppe ved knyttet til Brewers kritikk, er hvorvidt det spiller en rolle *når* en grunn blir gjenkjent å være en grunn. Brewer krever at grunnen man identifiserer (den perseptuelle tilstandens innhold), er den grunnen subjektet faktisk bruker når det former en oppfatning eller gjør en overgang. Denne grunnen skal gis i forhold til subjektets perseptiv, det vil si, subjektet må selv anerkjenne/gjenkjenne at det har en grunn. Spørsmålet man kan stille er om subjektet må anerkjenne grunnen i det øyeblikket det former oppfatningen, eller om subjektet i etterkant kan peke på grunnen, den perseptuelle tilstanden,

og deretter reflektere over grunnlaget oppfatningen ble formet på bakgrunn av – hvorvidt det var et godt nok grunnlag til å innta en bestemt oppfatning.

Førstnevnte krav er vesentlig sterkere enn sistnevnte. Å kreve subjektets gjenkjennelse/anerkjennelse av grunn i øyeblikket en overgang gjøres eller oppfatning inntas, vil kreve et høyt bevissthetsnivå og grad av selvkunnskap. Subjektet må ha et aktivt blikk på hva det har grunn til, og viktigere, bevisst gjøre overganger i henhold til dette. I forhold til persepsjon virker dette som et strengt krav. Som vi har sett motsetter blant annet Burge seg persepsjon bør kreve høy grad av bevissthet.

Om kravet leses på sistnevnte måte ser det ut til at Peacocke kan møte det. Han stiller krav til hvordan subjekt kan plukke ut og danne seg oversikt over innholdene som er relatert, noe som gir subjektet grunner. Subjektet kan plukke ut erfaringens innhold ved hjelp av demonstrativer og stille spørsmål av typen «er *denne* måten (noe er gitt) grunn for at noe er *slik*». Subjektet plukker ut tilstanden og innholdet som faktisk var grunnlaget for overgangen, og kan nå reflektere og etterprøve dens status som grunn, god eller dårlig. Dette betyr ikke at man, som Brewer indikerer (2005, s. 227), rekonstruerer *én* grunn, og ikke *den* grunnen subjektet brukte. Demonstrativet plukker ut ut erfaringen subjektet mener motiverte, innholdet subjektet selv var sensitiv overfor og gjorde en overgang basert på, og selv om dennes status som grunn blir styrket, svekket eller mer bevisst ved hjelp av refleksjonene i etterkant, betyr ikke dette at tilstanden ikke var det som motiverte hele veien. Peacockes subjekt har grunner hele tiden i den forstand at det utviser en sensitivitet i forhold til omgivelsene, og gjør overganger basert på dette. Subjektet gjør overganger basert på en sensitivitet i forhold til perseptuelt (ikke-konseptuelt) innhold. At det etterpå kan plassere erfaringen i konseptuelle relasjoner ved å reflektere over den, forandrer ikke det perseptuelle innholdets status som det som subjektets utgangspunkt for en overgang. Peacocke vil ikke kreve at subjektet må være istand til å plassere sin erfaring *som* grunn *når* det gjør overgangen, men at det likefullt har en grunn.

5. Avslutning

Jeg har i denne oppgaven forsøkt å nærme meg en forståelse av hvordan perseptuell erfaring (med ikke-konseptuelt innhold) kan relateres til, og berettige, oppfatninger. Peacockes posisjon har stått sentralt, og den ble skissert i kapittel 2 for å gi et bakteppe og grep om hva ikke-konseptuelt innhold kan være og hva slags jobb det gjør. Problemet som har vært omdreiningspunktet i oppgaven ble så lansert av McDowell: Hvordan kan en ikke-konseptualist redegjøre for rasjonelle overganger mellom perseptuell erfaring og oppfatninger når slike relasjoner ser ut til å forutsette konseptuelt innhold? McDowell argumenterer for at ikke-konseptualisten mister retten til å snakke om grunner og berettigelse fordi ikke-konseptuelt innhold umuliggjør oversikt mellom relasjonen, og en aktiv granskning av kritisk tenkning. Dette gjør posisjonen uholdbar, i følge McDowell, fordi rasjonelle overganger er nødvendig.

Jeg så nærmere på denne innvendingen, og forsøkte å løse den opp ved å undersøke om den baserte seg på problematiske premisser. Det ble antydnet at McDowell er avhengig av et argument for at rasjonelle overganger *bare* kunne tenkes på den måten han skisserer dersom ikke-konseptualisme skal forkastes direkte på bakgrunn av innvendingen. Et slikt argument er vanskelig å finne hos McDowell. Videre så vi at Crispin Wright pekte på at McDowell ser ut til å forutsette et bestemt syn på berettigelse, nemlig det han kalte «quasi-inferential», et syn som ikke nødvendigvis må akspeteres. Alex Byrne rekonstruerer også McDowells innvending som et mulig argument for konseptualisme, men argumenterer for at dette ikke kan etablere posisjonen.

Innspirert av McDowells poenger argumenterer Bill Brewer for at perseptuelle grunner forutsetter konseptuelt innhold. Dette bruker han videre for å etablere konseptualisme, og argumentet hans for dette premisset ble undersøkt. Det ble antydnet at argumentet for premisset er problematisk, særlig ser det ut til å forutsette det det forsøker å etablere for å nå konklusjonen, nemlig at grunner må være konseptuelle. Jeg forsøkte også å vise at premissene i argumentet kunne aksepteres av en ikke-konseptualist, uten å akseptere konklusjonen, noe som tyder på at argumentet ikke tvinger gjennom konklusjonen.

Avslutningsvis i kapittel 2 ble det påpekt at selv om konseptualistens innvendinger ikke avviser ikke-konseptualisme direkte, er det innsikter å hente. McDowell stiller substansielle krav til hva som må være oppfylt for at persepsjon skal kunne sies å gi grunner

for tilhørende oppfatninger. Disse kriteriene, oversikt og kritisk evaluering, ble kalt en utfordring ikke-konseptualisme burde si noe om for å rettmessig snakke om grunner.

I kapittel 3 ble denne tråden tatt opp, og Peacockes utlegning av rasjonelle overganger fikk vesentlig fokus. Han fremsetter to nødvendige betingelser for når en overgang mellom perseptuell erfaring og tilhørende oppfatning er rasjonell, og disse ble lagt frem. Særlig ble den andre betingelsen, subjektets rett til å ta erfaringen for det den er (at face value), viet oppmerksomhet. En substansiell del av et subjekts berettigelse for å holde en gitt perseptuell oppfatning kommer av dette punktet. Subjektet får noe presentert i erfaringen, og har rett til å ta dette for riktig under fravær av negative grunner. Peacocke argumenterer for denne retten ved å trekke inn evolusjons- og forklaringsfilosofiske premisser, noe det lå utenfor denne oppgaven å ta stilling til. Vesentlig for diskusjonen var at denne retten, og berettigelsen det gir, ikke trenger å være kjent av subjektet. Subjektet kan gjøre en overgang, konseptualisere et gitt innhold, og være berettiget oppfatningen dersom det også har rett til å ta erfaringen for det det er. Så lenge det ikke finnes negative grunner er subjektet berettiget.

Dette punktet fordret en viss reorientering. Det ble pekt på at Peacockes forståelse av rasjonelle overganger kunne ta vare på visse intuisjoner rundt persepsjon og berettigelse. Istedenfor å kreve subjektets aktive deltakelse og rasjonelle overveielse for å innta oppfatninger basert på perseptuell erfaring, ser Peacocke ut til å vise til at subjektet har en rett til å stort sett ta for gitt det det får presentert, og dermed være berettiget. Så lenge det kan etableres at subjektet har denne retten trenger ikke subjektet selv være bevisst overgangen eller kilden til berettigelse. Dette harmonerer godt med hvordan man til vanlig forholder seg til perseptuell erfaring: man tar det for gitt og ser ikke ut til å aktivt innta oppfatninger basert på grunner.

Siden Peacockes argument for dette ikke ble evaluert ble et alternativ undersøkt. Tyler Burges argumenterer for at epistemisk berettigelse må forstås bredere enn grunnbasert berettigelse, og forsøker å vise at perseptuelle oppfatninger har en epistemisk status knyttet til seg han kaller «entitlement». Denne statusen er ikke basert på at subjektet selv aktivt kjener sin berettigelse eller inntar oppfatninger bevisst på et rasjonelt grunnlag, men en status knyttet til hva det vil si at persepsjon søker å representere riktig, individuering av innhold og riktig konseptualisering. Tyler Burge går langt på vei for å etablere at riktig kontakt mellom det en persepsjon søker å representere og objektet, samt konseptualisering som tar vare på referanse, vil gjøre en perseptuell oppfatning berettiget, eller «entitled» i Burges terminologi. Det ble forsøkt antydnet at posisjonen hadde noen attraktive sider i forhold til berettigelse, særlig i

forhold til å ta vare på at subjektet ikke trenger et bevisst forhold til overgangene det gjør. Burge forsøker å unngå det han kaller «over-intellektualisering», å tillegge subjektet et for stort ansvar i forhold til kritisk og rasjonell tenkning. Videre forkaster han at grunner som viktig når det kommer til perseptuelle oppfatninger, og går dermed mot McDowell. Burges posisjon artikulere et alternativ til en grunnbasert forståelse av berettigelse, og søker å rimeliggjøre at perseptuelle oppfatninger ikke inntas bevisst med hensyn til hva slags grunner man har.

Å forkaste grunner virker noe drastisk, og det ble sett på hvordan Peacocke stiller seg i forhold til dette. Han forsøker å møte McDowells kriterier rundt evaluering og oversikt for å kunne la perseptuelle tilstander kunne få status som grunner, selv om de ikke er nødvendige for å være berettiget å holde perseptuelle oppfatninger. Peacockes forslag og kriterier til hvordan ikke-konseptuelt innhold kan gi grunner ble antydnet som rimelig, men en bekymring knyttet til hvor nødvendig det er å snakke om grunner når de ikke spiller noen rolle for rasjonelle overganger og berettigelse ble reist.

I kapittel 4 ble denne tråden tatt opp videre, og undersøkt gjennom Hecks forslag til hvordan perseptuelle tilstander med ikke-konseptuelt innhold kan regnes som grunner. Heck forsøker å etablere at perseptuell erfaring gir grunner for å innta perseptuelle oppfatninger, og at subjektet gjør overganger på bakgrunn av disse. Heck utvikler sin posisjon i forhold til McDowells kriterier om oversikt og evaluering, og viser at subjektet kan evaluere grunnene sine uavhengig av om erfaring har konseptuelt innhold. Jeg forsøkte å antyde noen problemer ved Hecks forslag, og stilte spørsmål ved om den tilføyde noe substansielt i forhold til en posisjon som Peacockes. Avslutningsvis i kapittelet ble en kritikk fremført av Brewer av dette og Peacockes forslag diskutert. Kritikken peker på at posisjonene ikke kan redegjøre for et syn på grunner der subjektet anerkjenner grunnene direkte og deretter gjør en overgang, men at det bare ved hjelp av refleksjon i etterkant kan komme frem til at det har en grunn, for så innta en oppfatning rasjonelt. Sistnevnte syn på grunner ble kalt annenordens av Brewer, og antatt som uholdbart. Jeg forsøkte å vise at denne kritikken ikke helt treffer målet, at Peacocke og Heck ikke passer denne beskrivelsen.

Oppgaven søker ikke å konkludere med hvordan berettigelse for perseptuelle oppfatninger kan eller bør se ut. Forslag har blitt presentert, og mulige måter en ikke-konseptualist kan tenke rundt berettigelse har blitt vurdert. To hovedveier har blitt skissert i det foregående. Heck kan sies å stå på den ene siden: Perseptuell erfaring gir grunner subjektet kan gjøre rasjonelle overganger basert på. På den andre siden har man Burge, som

legger spørsmål om berettigelse til kriterier eksternt for subjektet, og benekter at grunner er relevant. Peacocke stiller seg i en slags mellomposisjon der han lar eksterne kriterier subjektet ikke trenger å kjenne til gjøre en vesentlig jobb i forhold til berettigelse, men forsøker samtidig å ta vare på muligheten for å snakke om perseptuelle grunner, og møter aktivt McDowells kriterier. Felles for disse posisjonene er at de ser ut til å kunne gi redegjørelser for persepsjon og berettigelse, samtidig som perseptuelt innhold forstås ikke-konseptuelt. Posisjonene bør selvsagt evalueres videre på andre punkter, men redegjørelsene kan tyde på at ikke-konseptualisme (i visse former) ikke nødvendigvis kan avskrives som epistemisk uholdbart.

Kildeliste

- Brewer, B. 1999, *Perception and Reason*, Clarendon press, Oxford.
- Brewer, B. 2005, "Perceptual Experience Has Conceptual Content", i Steup, M. og E. Sosa (red) 2006, *Contemporary Debates in Epistemology*, 3. utg., Blackwell, Oxford, s. 217-230.
- Burge, T. 1999, "Comprehension and Interpretation", i Hahn, L.E. (red) 1999, *The Philosophy of Donald Davidson*, Open Court publishing, Chicago, s. 229-250.
- Burge, T. 2003, "Perceptual Entitlement", *Philosophy and Phenomenological Research*, Vol. LXVII, Nr. 3 (November), s. 503-548.
- Byrne, A. 2005, "Perception and Conceptual Content", i Steup, M. og E. Sosa (red) 2006, *Contemporary Debates in Epistemology*, 3. utg., Blackwell, Oxford, s. 231-250.
- Crane, T. 1992, "The nonconceptual content of experience", i Crane, T. (red) 1992, *The contents of experience: Essays on Perception*, New York, Cambridge, s. 136-157.
- Davidson, D. 1983, "A Coherence Theory of Truth and Knowledge", i Davidson, D. 2001, *Subjective, Intersubjective, Objective*, Clarendon press, Oxford, s. 137-157.
- Dretske, F. 1988, "Sensation and Perception", i Dancy, J. (red) 2004, *Perceptual Knowledge*, Oxford University press, New York, s. 145-163.
- Greco, J. 2005, "Justification Is not Internal", i Steup, M. og E. Sosa (red) 2006, *Contemporary Debates in Epistemology*, 3. utg., Blackwell, Oxford, s. 257-270.
- Heck, R.G. 2000, "Nonconceptual Content and the «Space of Reasons»", *The Philosophical Review*, Vol. 109, Nr. 4 (Oktober), s. 483-523.
- McDowell, J. 1994, *Mind and World*, Harvard University press, Cambridge, Massachusettes.
- Peacocke, C. 1992, *A study of Concepts*, MIT press, Cambridge, Massachusettes.
- 1998, "Nonconceptual Content Defended", *Philosophy and Phenomenological Research*, Vol. LVIII, Nr. 2 (juni), s. 381-388.
- 2001a, "Does Perception Have a Nonconceptual Content", *The Journal of Philosophy*, Vol. 98, Nr. 5 (Mai), s. 239-264.
- 2001b, "Phenomenology and Nonconceptual Content", *Philosophy and Phenomenological Research*, Vol. LXII, Nr. 3 (Mai), s. 609-615.
- 2004, *The Realm of Reason*, Clarendon press, Oxford.
- Pryor, J. 2000, "The Sceptic and the Dogmatist", *NOÛS*, Vol. 34, Nr. 4, s. 517-549.
- Wright, C. 1996, "Human Nature?", *European Journal of Philosophy*, Nr. 4, s. 235-253.